

Nr 1 April 2002 16. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen for Løsemiddelskadde
Tilsluttet Norges Handikapforbund

- *Roper et kraftig varsku*
- *Isocyanater fakta og følelser*
- *Nattlig astma kan være yrkesskade*
- *Humorforskere ler ikke av Torgersens parodier*
- *Tapte hukommelsen*

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen
for Løsemiddelskadde (LFFL)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Adresse sentralt:

Landsforeningen for Løsemiddelskadde
Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo
Telefon 22 17 02 55
Telefaks 22 17 61 77

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

LFFLs internettside:

home.no.net/lffl

Ansvarlige redaktør:

LFFL Hovedstyret

Sats og layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

ADRESSEOVERSIKT

LFFL HOVEDSTYRE:

Leder:

Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon 38 26 11 65
Telefaks 38 26 55 62
Mobil 91 30 88 73

Styremedlemmer:

Trond Nilsen
9060 Lyngseidet
Telefon 77 71 38 73
Telefaks 77 71 38 73
Epost trond_e_nilsen@hotmail.com

Oddvar Petersen
Åkebergveien 56 B, 0650 Oslo
Telefon 23 30 01 58
Mobil 91 82 74 28
Epost ns-elle@online.no

Sven Sørensen
Fredlyveien 20, 4848 Arendal
Telefon 37 01 09 32
Mobil 93 23 41 61
Epost svesoere@c2i.net

Unni Jensen
Bjørnebyveien 19 A , 7025 Trondheim
Telefon 72 55 98 01
Telefaks 72 55 98 01

Varamedlemmer:

Frode Steen Gunstensen
Moen , 6440 Elnesvågen
Telefon 71 26 50 82
Telefaks 71 26 50 82
Mobil 99 74 66 72
Epost frodegunstensen@c2i.net

Elsa Adler Kristiansen
Storgaten 16 , 3210 Sandefjord
Telefon 33 46 07 73

Jens Olav Sollie
Gamle Sandvigs vei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon 37 01 11 25
Mobil 90 60 12 33

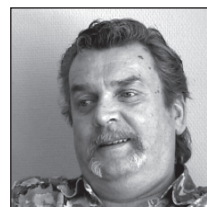
Innhold

Roper et kraftig varsku	4
Hudopptak av kjemikalier	6
Isocyanater fakta og følelser	8
Nå er seks års kamp over	10
Nattlig astma kan være yrkesskade	12
For grovt, Trond-Viggo!	14
Humorforskere ler ikke av Torgersens parodier	16
Virksomhetsplanen	19
Nytt fra lokallagene	22
Offentlig saksbehandling	26
Slik blir du flådd i forsikringsoppgjør	28
Tapte hukommelsen	29
Reglene for trygd og arbeid	30
Utvikler nytt diagnostiseringsutstyr	31
Lokallag og kontaktpersoner	36

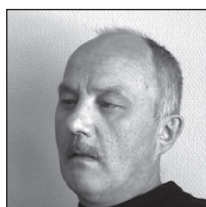
LFFLs hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet,
Økonomi - administrativt ansvar

Styremedlem Oddvar Petersen
Medlem av fagrådet,
Annonseansvarlig og prosjektansvarlig

Styremedlem Trond Nilsen
Ansvarlig for LFFLs
hjemmesider Internett

Styremedlem Unni Jensen
Likemannsansvarlig, medansvar
i redaksjonskomiteen Syndrom

Styremedlem Sven Sørensen
Ansvarlig for lokallagskontakt

1. varamedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen,
medansvarlig Internett

2. varamedlem Elsa Adler Kristiansen
Likemannskontakt

3. varamedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

Håpet som brast

Da Landsforeningen for Løsemiddelskadde ble startet for snart 16 år siden, var det med et sterkt ønske og håp om at foreningen kunne legges ned i løpet av noen år, rett og slett fordi det ikke burde være behov for en slik forening.

Vår målsetting var og er å kunne bidra med bistand til folk som er løsemiddelskadde, bidra med informasjon om farene ved bruk av løsemiddel og ikke minst – i offentlig og privat virksomhet – drive opplysningsarbeid og påvirkning for å redusere bruken av løsemidler, samt påvirke bruk av sikkerhetsutstyr for å unngå skader ved bruk av farlige produkter.

Hva opplever vi i dag?

Først og fremst at definisjonen løsemiddelskade er på vei ut av vårt vokabular – en ny definisjon overtar; *arbeidsrelaterte sykdommer og skader, som følge av eksponering for kjemikalier i arbeidslivet.*

Har så løsemidler og løsemiddelskader forsvunnet fra vår hverdag? På ingen måte, nyere forskning viser at løsemidler og andre kjemiske produkter er blitt ett problem med felles nevnerer som gjør at de ikke kan ses som to atskilte problemområder.

Det eneste området når det gjelder skadelige produkter som er blitt atskilt fra kjemiske produkter er asbest.

Asbest har av en eller annen grunn fått sitt eget EU direktiv, som gjør at asbest og skadefølger av dette skal behandles i henhold til dette direktiv – også i Norge.

Det begynner å komme forskning og utredninger på våre problemer også i Norge, men vi har helt klart langt å gå før vi kan si at vi er på rett vei.

Hvert år dør ca. 280 mennesker i trafikken i Norge og dette er tragedier som får sin fulle oppmerksomhet fra myndigheter og medier, og ikke minst settes det inn midler og tiltak for å redusere disse ulykkene og derved unngå tragediene og skadevirkningene i kjølvannet av dette.

LFFL har pr. i dag 800 medlemmer på landsbasis. Arbeidstilsynet har i en konsekvensanalyse av de nye foreskriftene for behandling av kjemikalier i arbeidslivet, kommet frem til at det hvert år dør ca. 1300 mennesker i Norge som har vært utsatt for kjemikalier i arbeidslivet, og at det dør tilsvarende ca. 300 mennesker som har vært utsatt for påvirkning av asbest.

Videre sier analysen at den årlige eksponering av kjemikalier i arbeidslivet medfører 1600 sykehus innleggelser og påfører oss 1,2 millioner sykefraværsdager og 6850 årlige trygdetilfeller.

Verdiskapningstapene for dette anslås å være 3,5 milliarder kroner årlig – uten at skadene av asbest er medregnet.

Tragedier er alltid like ille uansett hvem som blir rammet, og man skal på ingen måte sette en gruppe opp mot en annen, men jeg føler meg på trygg grunn når jeg sier at vi har langt igjen til å oppnå full oppmerksomhet og troverdighet i forhold til de skader

Lars Kristian Hille

som våre medlemmer påføres i arbeid for ett felles beste.

Samfunnet kan ikke på noen måte beskyldes for å ha lagt til rette en verdig og god behandling av mennesker med yrkesskader.

Skadene er påført i arbeid for fellesskapet og i verdiskapning for alle, men jeg vet meget godt at våre medlemmer føler seg motarbeidet fra første dag i utredningssystemet og tilsvarende fra forsikringsbransjens side. Dette er sider av saken som vi som forening må stå opp mot og kjempe aktivt for å få slutt på.

Ikke minst tror jeg at de eksempler og tall som er nevnt – viser at samfunnet og de grupper vi slåss for – har krav på at vi slåss og markerer oss enda sterkere i fremtiden for våre saker.

Det kan ikke herske mye tvil om at nettopp dyktigheten i å nå frem ovenfor media og politikere i andre og like viktige saker for enkeltgrupper – har vært en sterkt medvirkende årsak til at vi får en enorm forskjell i fokusering – og selvsagt også i forebygging og behandling av ulykkes- og sykdomsgrupper.

Vi har en sak å kjempe for!

Roper et kraftig varsku

- Skadene kommer snikende. Man merker ikke virkningene selv. Det er en mengde personer som er blitt skadet som følge av løsemidler, og verst av alt er det at mange av skadene og lidelsene kunne vært unngått dersom man hadde vært føre var. Og blir man skadet, må man aldri kjempe kampen med leger og trygdeverket alene. Søk profesjonell rådgivning og støtte.

- Arbeidstilsynet har registrert nærmere 1.800 tilfeller av løsemiddelskadde. Vår erfaring er at det er snakk om en betydelig underrapportering. Vi regner med at nærmere 10.000 er løsemiddelskadd, fremholdt Rolf Hansen i Landsforeningen for Løsemiddelskadde.

Av Ivar Ødegaard Eidsaa

Rolf Hansen fra Landsforeningen for Løsemiddelskadde ropte et kraftig varsku da medlemmene i Trykkernes Landssammenslutning satte hverandre stevne i Kristiansand.

Det var en uhyggelig virkelighet Hansen kunne referere til. Løsemiddelskadde finnes innen en rekke yrkesgrupper, med billakkerere, malere, bygningsarbeidere og ansatte i trykkeribransjen som noen av de mest utsatte.

Bare det å få stilt riktig diagnose er vanskelig. Hansen kunne vise til en lang rekke tilfeller hvor personer som senere får diagnosen løsemiddelskadd, først har fått vite at de sliter med alkoholproblemer, dårlig hjerte, er astmatikere, eller sliter med psykiske problemer.

- Dette skjer fordi symptomene man har som løsemiddelskadd ligner mye på andre sykdommer. Som løsemiddelskadd kan man slite med lever-skader, og plager i nervesystemet. Hjernen kan krympe. Man får problemer med luftveiene. Huden blir skrukkete, og man får hjerte- og blodkarsymptomer som er ganske like det de får som får et hjerteinfarkt, fremholdt Hansen.

Han gav også et klart svar på hva som kan forårsake løsemiddelskader. Et fellestrekk er at mange bruker organiske løsemidler på arbeidsplassen.

- Organiske løsemidler er en lang rekke stoffer som brukes for å løse opp andre stoffer og som fordamper

raskt i romtemperatur. Det spesielle med denne typen stoffer, er at de ikke blir borte selv om man luffer godt. Stoffene lagres i kroppen. Man kan sammenligne dem med en bøtte vann som står under en kran som drypper. På et punkt blir bøtta full, og da renner det over. For noen kan det ta kort tid, for andre lang tid, mens atter andre opplever at «bøtta aldri blir full». Ofte kan det ta mellom 10 og 25 år før bøtta renner over. Men blir bøtta full, og man blir syk, starter man på en lang og vanskelig prosess, forklarte Hansen.

Han viste til at det er en vanskelig kamp bare å få stilt riktig diagnose. Legene er skeptiske, og tror ofte man sliter med noe ganske annet. Og har man først fått stilt riktig diagnose, skal man overbevise trygdeverket.

- Dette siste er noe som kan ta alt fra to til seks år, sa Hansen, som på det sterkeste oppfordret forsamlingen til å ta ansvar dersom en kollega blir løsemiddelskadd.

- Den skadde merker det ikke selv. Men omgivelsene gjør det. Man gjør kanskje ikke lenger en like god jobb. Man blir irritabel, trøtt og «fjern», i tillegg til de fysiske symptomene som alt er nevnt, påpekte Hansen.

- Blir din kollega syk, ta ansvar. Hjelp ham eller henne, og sørg for at vedkommende får profesjonell hjelp. Landsforeningen for Løsemiddelskadde er en slik aktør, fremholdt Hansen.

På spørsmål fra salen om hva man kan gjøre for å forebygge skader, var Hansen krystallklar:

- Bruk verneutstyr – alltid! Og jobb for at skadelige stoffer kan byttes ut med andre produkter som ikke er farlige. Og begynn i dag, ikke vent til i morgen!

Av Ivar Ødegaard Eidsaa

- Jeg har hatt 40-åringer som er blitt løsemiddelskadd og ufør. Blir man rammet, er slaget hardt, ikke bare for den det gjelder, men også for vedkommendes arbeidskolleger og familie. Det er mye ugjort. Og dere må selv ta ansvar. Vi er i dag den tredje verste bransjen i landet, hva angår antall løsemiddelskade, slo Gundersen fast.

Hun viste til at den første saken forbundet hadde, kom i 1986.

- Vi visste lite. Det var lite dokumentasjon, og det var nødvendig nærmest å starte på bar bakke når vi skulle finne måten å håndtere disse tilfellene på. Det vi har erfart i løpet av disse årene, er at vi får altfor få saker til behandling. Mange velger å bale med sine problemer på egenhånd. Mange opplever det å stå alene som å gå en kanossagang, hvor man må slåss med leger og trygdekontor. Selv om vi kommer på banen, tar det tid. Vi fikk for eksempel inn en sak i 1991, som var ferdigbehandlet i 1995. Tenk da bare på hvor mye lenger vedkommende ville ha måttet kjempe på egenhånd, sa hun.

- Kjemper man alene, og oppnår å få erstatning, blir denne ofte langt lavere enn hva den kunne ha blitt med profesjonell behandling, slo hun fast. Hun viste videre til at lov om yrkeserstatning som kom på 90-tallet, krever at enhver bedrift skal ha en yrkeskadeforsikring. Men hun gjorde det også klart at mange bedrifter ikke har prioritert dette.

- Første bud er å sjekke om arbeidsgiver har en slik forsikring. Videre må

- Det er opp til dere selv!

- Dere må selv ta ansvar. Vil dere ha noe gjort, må dere selv sette i gang prosessen. Men vit da at når dere først ønsker å få noe gjort, er det mye hjelp å få. Det sa Lisbeth Gundersen, faglig sekretær i Norsk Grafisk Forbund, da hun holdt sitt foredrag under Trykkernes Landssammenslutning i Kristiansand.

dere sjekke om de produktene dere bruker på arbeidsplassen er skadelige. Også her er det mye hjelp å få, blant annet Steinar Vebjørnsen på IGM. Kjør saken gjennom tillitsmannsapparatet for å få ledelsen til å skifte ut skadelige produkter, oppfordret hun.

Hun viste videre til Danmark, som for flere år siden gjennomførte det såkalte Oljeprosjektet, hvor hensikten var å få bort skadelige oljer og produkter, til fordel for vegetabiliske oljer. Prosjektet ble vellykket og implementert i samtlige EU-land. Norge ble også med. Flere kurs og temadager ble gjennomført. 71 bedrifter landet over ble med på i alt 10 temakvelder. Men etter at prosjektet ble ferdig, har ingen bedrifter valgt å gå videre.

- Vi hadde ikke mulighet for å fortsette alene. Vi har siden på det varmeste anbefalt lokale fagforeninger å ta hansken opp igjen og fortsette prosjektene lokalt.

- Vi har klart å skape positive holdninger i grafisk bransje. Mange sier at maskinene ikke blir rene nok ved å bruke rene produkter, i stedet for de med skadelige løsemidler. Men hva er viktigst, rene maskiner, eller din egen helse? Blir du løsemiddelskadd,

har toget gått. Få klarer å komme seg tilbake i jobb, og mange ender opp med å bli uføre.

- Det er mye å hente på ikke å gi seg. For de som blir skadet, er det mye å hente på å få profesjonell hjelp. Vi har i vårt forbund hatt 100 saker de senere årene, og samtlige har fått erstatning. - Og husk: Alt som er YL-merket inneholder løsemidler, selv om de er merket «00», avsluttet Lisbeth Gundersen.

Hudopptak av kjemikalier

Forskerne er svært bekymret over den risiko som avdekkes om hudkontakt med kjemikalier. Det viser seg at hudopptak er kraftig undervurdert som årsak til kjemisk helseskade. På mange arbeidsplasser hvor innsatsen har vært satt inn på å redusere forurensningen av luften, skjer den alvorligste påvirkningen via hudopptak.

Tradisjonelt har en vært mest opptatt av å redusere mengden som pustes inn og tas opp i kroppen via lungene. Det har derimot vært lite fokus på at kjemikalier kan gå inn i blodbanen via hudopptak.

Faktorer som påvirker hudopptak

Ren og tørr hud gir mindre hudopptak enn avfettet og tynnskrubbet hud. Svette og varme øker hudopptaket. Kommer det kjemikalier inn i hanskene, kan varmen og fuktigheten faktisk femdoble hudopptaket. Bruk aldri hanskene flere ganger om du ikke er absolutt sikker på at hendene er rene.

Kjemiske hansker finnes ikke!

Det finnes ikke kremer som erstatter bruk av hansker. Ingen barrierekremer fortjener å bli kalt «kjemisk hanske». Hvis en mekaniker smører seg inn med barriere krem etter å ha fått olje på hendene, kan det faktisk føre til økt hudopptak. Fuktighetskremer og barrierekremer må bare brukes på ren hud.

Valg av hansker

Hansker må velges med omhu, og ut fra de kjemiske forbindelsene det skal beskyttes mot. Det må være strengt forbudt å bruke tøy-

hansker og lærhansker under arbeid med kjemikalier. Nettopp fordi det er så stor forskjell på kjemikalier, må det være så stort utvalg i hanskematerialer.

Brukstid

Det er nærmest umulig å vite hvor lenge en hanske kan brukes. Endrer hanskene seg til å bli myke, harde, krympe eller svelle opp, er de nedbrutt av kjemikaliene og gir ikke lenger tilstrekkelig beskyttelse. Hansker kan også slippe igjennom kjemikalier uten at det er synlig tegn på forandring. Ved siden av at hanskene må velges ut fra type kjemikalie de skal beskytte mot – blir det viktigste rådet; Skift hansker mye oftere!

Eksempel på opptak av løsemiddel

Styren brukes som løsemiddelet til polyester. Styren er det som gir den karakteristiske plastlukten. Færre kjenner til at styren på hud fører til et kraftig hudopptak, og kan gi et veldig stort bidrag til den totale kjemiske belastningen. Eksempelvis kan en teskje (3 milliliter) med styren sølt på huden, gi samme dose som å puste 8 timer i luft med en forurensning på 50 ppm. Administrativ norm for styren er 25 ppm. Litt uoppmerksomhet fører fort til en kraftig overeksponering.

Epoksy og laminathansker

Epoksyallergi er en fryktet yrkesallergi som rammer mange mennesker. Allergien oppstår først og fremst ved hudkontakt. Arbeid med epoksy krever bruk av laminathansker. Laminathansker er bygd opp av ulike lag med hanskematerialer. Dette gir hanskene større spennvidde i beskyttelse. Hanskene kan virke litt uformelige og upraktiske, men det er nettopp fordi det kreves helt spesielle egenskaper for beskyttelse mot disse produktene.

Hudkontakt og astma

De siste årene er det også blitt økt oppmerksomhet på at hudkontakt med isocyanater kan gi isocyanatastma og overfølsomhet. For mange er dette ny kunnskap, og er enda et argument for å sette en stopper for bruk av isocyanater i maling.

Bruk av HMS datablad

De aller mest hudgjennomtrengelige kjemikaliene skal være merket med H (hudkontakt) i HMS-databladene. En generell regel er at løsningsmiddel som er både vann- og fettløselige har spesiell stor evne til å trenge igjennom hudbarrieren. Slike stoffer finnes i mange av boreslamstilsetningene.

Gjengitt med tillatelse av Oljearbeidernes Fellessammenslutning

Frode Steen Gunstensen

Kampen mot media

På vegne av oss som er løse-middelskadd vil jeg her komme med noen rosende ord om Oddvar Petersen.

Det er fint at vi har personer som Oddvar i vår forening. Man skal ha litt faglig tyngde og erfaring for å ta opp en slik sak som latterliggjøring av vår diagnose-gruppe i media.

Du skal ha litt mot for og ta på seg den oppgave det er og stå fram som talsmann for en såvidt svak gruppe.

I diskusjoner i nyhetssendinger der man blir konfrontert med at dette er bare tull og tøys, fikk

Oddvar fram vesentlige poeng som underbygde viktigheten av at man skal være forsiktig med å fleipe med diagnosegrupper man kanskje ikke kjenner godt nok.

At man tar en som lever av å være komiker på heltid til motdebattant er jo sprøtt da kan man jo ikke få en sakelig debatt, slik Oddvar prøvde på.

Jeg vet at dette var en hard påkjening for Oddvar personlig med mange telefoner og flere netter med nesten ingen søvn.

Men grunnet Oddvar sin opp-offrende holdning fikk vi satt

LFFL på dagsordenen, for når sant skal sies ga dette vår diagnose-gruppe en utrolig PR.

Det ble tross alt hovedoppslag i VG med dobbelside inne i avisa, det var også hovedoppslag i Aftenposten dagen etter.

Og det var på nyhetene på de mediene som når hele Norges be-folkning flere ganger pr. dag.

Se artikkel i bladet.

Med hilsen Frode Red.

Fagråd

Behandlingsorgan for hovedstyret.

Fagrådet består av:

Advokat:	Roger Foyen
Yrkeshygieniker:	Bjørn Eriksson og Halvor Erikstein
Psykolog:	Jan Magne Krogstad
Sosionom:	Gladys Sanchez
Trygderettigheter:	Knut Ove Karlsen
Lege:	Bjørn Hilt
LFFL:	Lars Kristian Hille (leder) og Oddvar Petersen

Isocyanater fakta og følelser

Av Halvor Erikstein,
yrkeshygieniker, Oljearbeidernes
Fellessammenslutning OFS

Stavanger Aftenblad har de siste månedene hatt flere reportasjer om bruk av isocyanater i oljeindustrien. På lederplass er Statoil bedt om å forholde seg til helsefarefakta, og stoppe bruken.

Teknisk direktør Aabø i R&M Industrier leverte 1. august et leserinnlegg med forsvar av Statoil og påføringsbransjen. Det er bemerkelsesverdig at Aabø ikke opplyser at han nylig kom fra Statoil og selv har vært sentral i utviklingen av oljeselskapets særegne malingsfilosofi.

I Sverige vurderes isocyanater som et nasjonalt problem, og blir ofte sammenlignet med asbest både i helsekonsekvens og ved at den farligste eksponeringen skjer ved etterarbeid. Forskningsmiljø, arbeidsmiljømyndighet og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene har sammen gjennomført meget omfattende forsknings-, kartleggings- og informasjonsprosjekter.

En arbeidsgruppe i Norsk Yrkeshygienisk Forening som undertegnede var medlem av, utarbeidet i 1993 en veiledning for å møte denne helsetrusselen. Arbeidstilsynet overtok senere veiledningen og omarbeidet den til Orientering 536 «Fremstilling og bruk av polyuretanprodukter (isocyanater)». I 1995 gav Oljedirektoratet anvisninger om at isocyanater om mulig skal unngås.

Etter Arbeidsmiljølovens bestemmelser skal det alltid søkes etter mindre helsefarlige produkter. Dersom isocyanater absolutt ikke er til å unngå, kreves særskilt helseovervåking, målrettet opplæring og omfattende arbeidsmiljøkartlegginger og arbeidsprosedyrer.

På midten av 90-tallet hadde de fleste oljeselskapene etablert policy mot polyuretanmaling

Statoils generøse investering i utvikling av isocyanatbaserte malinger startet følgelig på et tidspunkt når at de fleste oljeselskapene hadde sluttet med disse produktene.

Arbeidsmiljølovens reguleringer stiller sterke og klare krav til risikovurderinger av kjemisk arbeidsmiljø. Til det kreves en kompetanse som dessverre mangler i mange bedrifter. Vi må aldri akseptere et arbeidsliv hvor ansvarlige ledere tror at alt som ikke er absolutt forbudt, fritt kan benyttes.

Fakta er at polyuretanmaling tilbakedanner store mengder isocyanater ved oppvarming (termisk dekomponering). Konstruksjons- og vedlikeholdsarbeiderne som utfører varmt arbeid som sveising, sliping og brenning er ekstremt utsatt. Denne gruppen betaler prisen når polyuretanmaling velges. Senere års forskning har vist at astma sannsynligvis kan utvikles etter enkelte meget kortvarige, men høye toppe av isocyanateksponering.

Isocyanater er de mest astmaframkallende stoffene som benyttes i industrien

Hos de som er blitt skadet, kan livstruende astmaanfall utløses ved svært lave konsentrasjoner. Det er ikke uvanlig at plagene først melder seg om kvelden eller natten etter endt arbeidsdag. Den forsinkede virkningen kan gjøre det vanskelig å kople plagene til yrkeseksponering. Sammen med astmaen utvikler mange overfølsomhet og får pustebesvær fra eksempelvis bileksos, tobakksrøyk og parfymmer. Men det er dessverre også fakta at det er mange andre helseeffekter.

Lavt antall registrerte astmatilfeller rettferdiggjør ikke bruk av isocyanater. Nedsatt lungefunksjon uten astma, men med sterkt redusert kondisjon er vel-dokumentert. Symptomer kan også være som snue, tett nese, vondt i halsen og brystet, hoste, feber og frysninger. Disse kan forveksles med influensa eller allergireaksjoner på dyr eller pollen. Ved kortvarig høy eksponering er det en risiko for lungebetennelse og lungeødem. Mange har problemer med neseblod. En del utvikler overfølsomhet mot innemiljøforurensning. Disse kan reagere på avgassing fra polyuretanskum i møbler, madrasser og biler. Fordi isocyanatbaserte produkter brukes i så mange sammenhenger, blir hverdagen for den skadde svært vanskelig. Sosial isolasjon kan bli eneste mulighet til å unngå påvirkning. Tidsperspektivet for en industriarbeider

der er 40 år med kjemisk eksponering. Dessverre gir anbudssystemet oljeselskapene anledning til å bytte arbeidere med få års mellomrom. Dette systemet fører trolig til at mange helseskader ikke blir registrert.

I tiden framover skal Statoil ha store vedlikeholdskontrakter ut på anbud. Etter mange år med nedpinte kontrakter, trenger hele overflatebransjen et løft. La oss håpe Statoil benytter anledningen til å gi entreprenørene kontrakter som gir økonomisk rom for fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Det er også å håpe at Statoil snart innser at innsatsen framover ikke må være å forsvare bruk av polyuretanmalinger, men å begrense helseskadene fra isocyanater som oppstår ved varmt arbeid.

*Gjengitt med tillatelse
av Oljearbeidernes
Fellessammenslutning*

1300 dødsfall årlig

Arbeidstilsynet har avdekket at 1300 mennesker dør hvert år som følge av løsemidler de er kommet i kontakt med på jobben. Det antas at ca. 200 000 arbeidstakere daglig eksponeres for løsemidler i arbeidet. Årlig registreres 100 nye tilfelle av varige hjerneskader her i landet. Løsemiddelskader er uhelbredelige. De som er mest utsatt er folk som jobber med avfetting, bil-lakkering, bygningsmaling, grafisk industri, industrilakkering, laboratorier og i malingproduksjonen. Blant de mest brukte stoffene som er farlige er petroleumsdestillater, white-spirit, ekstraksjonsbensin og etanol og metanol. Ikke alle reagerer likt på stoffene.

Symptomer på forgiftning og skader kan være redusert oppmerksomhet, hukommelse, innlæring, visuelle og verbale evner, psykomotorisk tempo eller koordinasjon. Pasientene selv klager ofte på vansker med å komme i gang med ulike ting, man klager over utmattelse, hodepine, rastløshet, irritabilitet.

Videre gir skader seg utslag i redusert spontanitet, produktivitet og aktivitet og redusert initiativ. Ved milde skader kan man klare seg bra i strukturerte og velkjente omgivelser, eller der hvor man får hjelp til å komme i gang.

Har man fått en løsemiddelskade, som i begynnelsen kan være vanskelig å diagnostisere, vil problemene fortsette selv om man ikke lenger er utsatt for forgiftningen. Noen løsemidler lagres i hjernens fettvev og frigjøres over tid.

Red.

Advokatfirma

Roger Foyn

MNA

- **Yrkesskader**
- **Pasientskader**
- **Trafikkskader**
- **Strafferett**
- **Familie arv/skifte**

Tollbugt 24, 0157 Oslo

Telefon: 22 42 59 20

Telefaks: 22 42 62 12

Rådm. Halmrasts vei 18 (Gågata)

1337 Sandvika

Telefon: 67 55 02 65

Telefaks: 67 54 81 01

E-post: rogfo@online.no

Nå er seks års kamp over

Siden 1995 har Olav Stene kjempet mot forsikrings-selskapet Vesta. – Jeg føler at de sparker folk som allerede ligger nede, sier 51-åringen fra Larvik.

Av Stine Ludvigsen
(stine.ludvigsen@op.no)

Hele seks år har gått siden Stene ble anbefalt av legen å ikke gå tilbake til sin jobb som pumpe-mann på kjemikalietankere. Allerede den gang var han plaget av trøtthet og nedsatt konsentrasjons-evne. I tillegg ble han fortere sint enn tidligere – alle typiske symptomer ved denne kroniske sykdommen.

Forlik

Stene ble erklært løsemiddelskadd og hundre prosent ufør. Likevel tok det altså seks år før forsikrings-selskapet Vesta tilkjente han en erstatning på 850.000 kro-

ner – 110.000 mindre enn det opprinnelige kravet. Han kunne da se tilbake på uttallige undersøkelser og erklæringer som Vesta konsekvent valgte å stille seg kritiske til.

- Vi var bestemt på å gå rettens vei, men bare dager før kom Vesta med et erstatningstilbud. I etterkant angrer jeg for at jeg godtok tilbudet, sier Stene.

Han måtte nemlig betale langt flere omkostninger enn tidligere antatt. – Vesta måtte til slutt erkjenne at jeg hadde rett, likevel ble jeg ikke tilkjent fullt beløp. De klarte å snyte meg for noen kroner, så da er de vel fornøyd, sier Stene oppgitt.

Frarådet advokat

Han ble i utgangspunktet anbefalt å avstå fra bruk av advokat, men Stene er ikke et øyeblikk i tvil om at han gjorde det rette ved å engasjere Svein Drangeid med det samme. Med hans hjelp har han maktet å holde saken gående i flere år. Det er ikke alle som holder ut så lenge.

- Mange gir rett og slett opp. De makter ikke å møte all den massive motstanden de blir utsatt for. Jeg var imidlertid fast bestemt på å ikke gi meg. Jeg er ikke den første som har vært igjennom dette her, og jeg blir nok dessverre heller ikke den siste.

- Min oppfordring til andre i samme situasjon er å ikke gi opp, og for all del; skaff en advokat, sier Olav Stene bestemt.

Hvem trenger vel fiender, når man har slike venner!

Ovenstående kunne oppfattes som en noe sarkastisk opplevelse av en del saksbehandlere og helsepersonell, om man da skal regne helsenorges mange medarbeidere som sine venner.

En opplevelse som ser ut til å være gjennomgående for mennesker med kanskje spesielt yrkesskade, er følelsen av å bli motarbeidet og ikke forstått.

Dette gjelder i nesten alle tilfeller ikke den primære helsetjenesten men forholdet til ulike spesialister og da først og fremst spesialis-

ter som utreder på vegne av et firma eller et «vesen»

Det er ganske merkelig og kunne tyde på at en del leger og psykolo-

ger ser mer mot sin oppdragsgiver enn pasienten.

*Innlegget er underskrevet
Observer*

Tegn abonnement på SYNDROM

Tidskrift for Landsforeningen for Løsemiddelskade

Navn _____

Adresse _____

Postnr/-sted _____

Fire utgaver i året. Abonnementspris kr 100,- pr. år.

Sendes LFFL, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Nyttig å vite

Av Oddvar Petersen

Det er ikke uvanlig at mange av oss med problemer etter løse-middeleksponering, også lider av stor overfølsomhet overfor forskjellige gasser i hjemmene våre.

De utvikles stort sett fra bygnings-materialer og overflatebehand-ling, som for eksempel sponplater, maling, vinylbelegg samt møbel og gardinstoffer.

Det kan for mange faktisk være helt uholdbart når disse gassene påvirker både hud og luftveier.

Det er ikke ukjent at flere av gas-sene i våre hjem, som avgis fra slike materialer, er både kreft og allergifremkallende.

Disse plagene kan i mange tilfel-ler reduseres ved hjelp av for-skjellige kjente, grønne stue-planter som skal være nyttige for inneklimate.

Gummifiken (*Ficus elastica*)

En velkjent og robust stueplante som tåler mørke stuer og litt tilfel-dig plantestell. Liker regelmessig vann og gjødsel om sommeren. Sløyf gjødsel og vann spar-somt om vinteren. Gummifiken

har vist seg spesielt effektiv til å rense luften for formaldehyd. Dette er den mest vanlige giftgas-sen innendørs og kommer fra fuge-masse, lim, maling, lakk gulv-belegg, sponplater, takplater, møbel og gardinstoffer.

Bregner

Det finnes mange forskjellige ar-ter bregner. Felles for alle er at de er glad i rikelig med vann og en rask dusj av og til. Bregner fjerner også formaldehyd fra luften og er ellers gode luftrensere. I tillegg er den en god luftfukter.

Grønnrenner (*Chlorophytum comosum*)

En flott ampelplante som kan reg-nes som en av de minst kravfulle av våre stueplanter. Den danner mange småplanter på stengelut-løpere som henger ned fra mor-planten. Grønnrenner er en effek-tiv luftrensere, spesielt når det gjel-der tobakksrøyk, og brukes derfor i mange restauranter og kafeer.

Eføy (*Hedera helix*)

Eføy er også forholdsvis enkel å få til, og finnes i mange varianter. Den er glad i vann og gjødsel i sommerhalvåret, og kan med for-

del tørke lett ut mellom hver van-ning høst og vinter.

I likhet med gummifiken og breg-ner er eføy gunstig når det gjelder formaldehyd.

Dracaena

En staselig og mye brukt stue-plante som kan bli flere meter høy. Den er forholdsvis enkel å ha med å gjøre, men må ikke utsettes for tørke. Jevn fuktighet og gjøds-ling i sommerhalvåret må til for at den skal trives.

Dracena er spesielt god til å fjerne tricloretylen som skiller ut fra PVC i gulvbelegg, våtromstapeter og lignende,

Kilde:

*Opplysningskontoret
for blomster og planter*

Fagrådet i LFFL

Fagrådets medlemmer skal fra og med neste nummer av Syndrom bidra med informasjon om aktuelle saksområder for løsemiddelskade. Det kan dreie seg om trygdespørsmål, forsikring, helse- og sosialrettigheter så vel som spørsmål om løsemidler/kjemiske arbeidsmiljøskader og andre relevante temaer.

Gladys Sanchez
NHF's sosialkonsulent/medlem i fagrådet

Nattlig astma kan være yrkesskade

Er pasienten din en maler eller sveiser som klager over pustevansker om natten, er isocyanatastma en mulig diagnose. Arbeidere tilknyttet virksomheten i Nordsjøen er særlig utsatt. Ved Haukeland sykehus er nytt diagnostisk utstyr under utvikling

Anslagsvis 200 000 arbeidstakere håndterer daglig produkter hvor isocyanater kan frigjøres, for eksempel under punktoppvarming i forbindelse med saging, sliping, lodding eller sveising i produkter med isocyanat holdig lakk, lim, maling eller skumplast. Isocyanatene er svært reaktive, de reagerer lett med svovel og amino grupper på epitelcellene i luftveiene. Dermed kan skader og astma oppstå.

Tall fra Storbritannia tyder på at nærmere hvert fjerde tilfelle av yrkesastma (22 prosent) skyldes isocyanatskader. Her i landet meldes det om 100-150 tilfeller av yrkesastma hvert år, mellom 25 og 60 tilfeller skulle da skyldes isocyanater. Men denne registreringer representerer trolig bare toppen av et isfjell.

- Bare rundt fem prosent av legene sender meldinger om arbeidsrelatert sykdom til Arbeidstilsynet. Som en tommelfingerregel regner vi derfor med at bare fem prosent av slike sykdommer meldes, sier spesiallege Ebba Wergeland i Direktoratet for arbeidstilsynet i Oslo.

Natnlige anfall typisk

- Et typisk tidlig symptom på isocyanatskader er natnlige astmaanfall, sier avdelingsoverlege Tor B. Aasen ved Yrkesmedisinsk avdeling, Haukeland sykehus.

Avdelingen ble oppmerksom på problemet i begynnelsen av 1990-årene. De siste fire årene har de årlig fått inn omtrent ti pasienter med isocyanat astma til undersøkelse. Ofte har de arbeidet i firmaer tilknyttet virksomheten i Nordsjøen, der malere, men også sveisere, er særlig utsatte. Bedriftsleger, enkelte interesserte lungeleger og trygdekontorer henviser pasientene til Haukeland.

- Hvorfor er det så få tilfeller som oppdages og henvises videre?

- Mitt inntrykk er at mange pasienter går i lang, lang tid uten å få riktig diagnose. Ofte har verken pasient eller lege tenkt på isocyanat-astma som en mulig diagnose. Kanskje kjenner ingen av dem til at det brukes isocyanat holdige produkter på arbeidsplassen. Produktopplysningene kan være mangelfulle og uforståelige, eller man kjenner ikke til problemet. Bedriften er ofte liten, og det er ingen bedriftslege tilknyttet virksomheten, arbeidstakerne bor på små steder. Når de første symptomene kommer som senreaksjoner om natten, vil ofte verken lege eller pasient sette dette i sammenheng med forhold på arbeidsplassen.

Sykehistorien og informasjon om pasientens arbeid er helt avgjørende for å kunne stille riktig diagnose. Er symptomene fravæ-

rende i helger og ferier, tyder det på at astmaanfallene kan ha med arbeidet å gjøre.

- Mange arbeidstakere røyker. Hvordan kan man skille isocyanat astma fra lungesykdom som skyldes røyking?

- I praksis er det ikke noe problem når undersøkelsene gjøres tidlig i sykdomsutviklingen. Ved kronisk obstruktiv lungesykdom som følge av røyking, vil arbeidstakeren ha vedvarende nedsatt lungefunksjon, med eventuelle astmaanfall i tillegg. Ved isocyanat astma er lungefunksjonen bare nedsatt i forbindelse med anfallene. I innledningsfasen er dessuten de natnlige anfallene et klart skille. Hvis man gjør såkalte PEF-målinger av lungefunksjonen i løpet av døgnet, vil man ved isocyanat astma få et spesielt mønster. Her kan kolleger henvende seg til oss for å få veiledning i hvordan dette skal gjøres. Men drøyer det lenge med undersøkelser og behandling, kan det etter hvert bli umulig å skille mellom årsakene til pusteproblemene. Det ser vi på saker som i ettertid av og til henvises fra trygdekontorer.

Medisiner kan kamuflere problemet

Aasen understreker at det er mye å vinne på en tidlig diagnose, hvert tilfelle av kronisk sykdom som kan forebygges, representerer en stor gevinst, både i samfunnskostnader og livskvalitet. Oppdages isocyanat astmaen tidlig, kan epitel- og vevsskadene i luftveiene gå tilbake og det blir ingen

varige skader. Går det derimot fra noen måneder til et år før diagnosen stilles, og pasienten kommer over i et isocyanatfritt miljø, vil 50 prosent utvikle en kronisk isocyanatastma.

Ulik terskel

- Vi ser som regel at pasienten får behandling med moderne astma-medisiner før årsaken til sykdommen er utredet. Både lege og pasient er fornøyd når disse virker, dermed går tiden, og skadene kan utvikle seg videre, sier Aasen.

- Innebærer det at moderne astma-medisiner kan kamuflere denne type astma?

- Ja, det kan være tilfelle, her vet vi for lite. Vi deltar i en undersøkelse i offshoreindustrien og skal kartlegge problemet i samarbeid med Regionsykehuset i Trondheim.

Noen kan få isocyanat astma etter få måneder på en utsatt arbeidsplass, andre blir syke etter 20 år. Hvor store mengder isocyanater som må til for å utløse sykdom, er uklart. I England er det rapportert om tilfeller der arbeidstakere har blitt syke på grunn av isocyanatbruk i nabobygningen. Bakgrunnen var uheldig plassering av et friskluftinntak. I Sverige oppgis det at 10–15 prosent av dem som arbeider med isocyanater og polyuretan, får isocyanat astma, i USA anslås andelen til 5-10 prosent.

Kan ikke leve normalt

Når man er blitt syk, senkes toleransegrensen slik at man får

astmabesvær ved betydelig lavere isocyanat konsentrasjoner enn tidligere. Dette skyldes at isocyanat i høye konsentrasjoner er en irritant. Ved isocyanatastma kan pasienten ha utviklet en IgE-mediert luftveisallergi mot isocyanater, for andre er det ukjente mekanismer som medierer overfølsomheten.

- Når arbeidstakeren kommer over i et isocyanatfritt arbeidsmiljø, får de aller fleste et helt annet liv, 50 prosent blir helt bra. En del må slite med større eller mindre astmaproblemer, sier Aasen.

- Det er også rapportert om pasienter som må leve med en ekstrem overfølsomhet. De kan ikke lenger leve et normalt liv, for de tåler ikke lenger de små isocyanat-konsentrasjonene som finnes i private hjem, offentlige miljøer og ikke minst i bilen. Det lekker gjerne ut små mengder isocyanater fra skumplast i møbler, madrasser og isolasjon, fra plaststoffer i maling, lakk, uretangummi og plastbelagte tekstiler.

- Såkalt multippel kjemisk overfølsomhet er en diffus tilstand,

heldigvis er det bare et lite mindretall som ser ut til å utvikle denne tilstanden. De aller fleste får bedre prognose når de ikke lenger eksponeres for isocyanater.

- Kan de små konsentrasjonene i private hjem utløse sykdom?

- Vi skal være forsiktige med å overdrive farene. Etter det vi vet i dag, er lave konsentrasjoner først og fremst et problem for dem som er blitt syke, sier Aasen.

- De stoffene som brukes i dag, er heller ikke like flyktige som tidligere.

- De som har astma fra før, er de mer utsatt for å utvikle isocyanat astma?

- Nei, risikoen er ikke større. Men «vanlige» astmatikere blir sykere hvis de får isocyanat astma i tillegg. Vi skal også være oppmerksomme på at løsemiddelskadede arbeidere kan ha utviklet isocyanat astma, fordi isocyanater lett reagerer med løsemidler.

Dagens Medisin
Red

– For grovt, Trond-Viggo!

KREVER TROND-VIGGO STANSET: Oddvar Petersen (innfelt) vil få stoppet innslagene med den løsemiddelskadede dansebandlederen Terje Møller. Foto: Hallgeir Vågenes/ V. Tangerud

Nå har Landsforeningen for Løsemiddelskadede fått nok og forlanger at innslagene om den løsemiddelskadede parkettsliperen i Trond-Viggos underholdningsprogram «TVT» på NRK blir stanset omgående.

- Trond-Viggo Torgersen av alle, som er lege, burde skjønne at disse innslagene går langt over streken, sier Oddvar Petersen i Landsforeningen for løsemiddelskadede (LFFL).

Petersen er rystet over måten den populære komikeren fremstiller diagnosegruppen løsemiddelskadede på.

Eksploberte

Det var spesielt fredagens innslag, der en død løsemiddelskadet ved kremering forårsaket at en hel kirke eksploberte, som fikk Petersen til å reagere. I går begjærte han og landsforeningen overfor kringkastingssjef John G. Bernander innslagene stoppet.

Petersen gikk personlig til NRK for å snakke med de ansvarlige og overlevere brevet til Bernander.

- Jeg ville kreve ledelsen på tepet, men mitt avtalte møte med produksjonssjefen kolliderte med et møte i Kulturdepartementet. Jeg fikk snakke med noen andre i produksjonen, men fikk inntrykk av at det ikke ble aktuelt å ta innslagene av plakaten, forteller Petersen.

Vil ikke NRK etterkomme kravene, kommer LFFL til å gå videre til namsretten med begjæring om en midlertidig forføyning for å få slutt på innslagene.

Petersen, som for 15 år siden selv startet LFFL – en forening som omfatter rundt 1000 medlemmer i Norge – forteller at han har fått mange sterke reaksjoner på Trond Viggo-innslaget fra sine foreningsfeller.

Latterligjøres

- Mange løsemiddelskadede føler seg uthengt på en feilaktig og nedlatende måte. Vi har ikke generelt noe imot at man lager moro av en løsemiddelskadet. Det som er van-

skelig for oss å svelge, er at det harseleres med usannheter. Så vidt jeg vet, er det ingen løsemiddelskadet som er blitt sprengt i luften, sier Petersen.

Petersen tror at Trond-Viggos fremstilling av den løsemiddelskadede parkettslipende dansebandlederen vil gjøre det enda vanskeligere for løsemiddelskadede å stå frem med sitt handikap.

- Dette vil føre til at det blir verre for folk å være åpen om sine problemer. Mange synes fra før at det er flaut å snakke om at man har en skade, sier han.

Lederen for de løsemiddelskadede kan ikke akseptere at en av Norges svakeste diagnosegrupper, som har fått ødelagt hele sitt yrkesaktive liv, og som daglig sliter med fysiske og psykiske problemer, skal latterliggjøres på TV.

- Jeg har vært i kontakt med mange skadede gjennom mitt arbeid i foreningen. Jeg har sett hele familier gå til grunne fordi den løsemiddelskadede har fått store psykiske problemer. Mange har forsøkt å ta sitt eget liv, og noen har også klart det, påpeker Petersen.

Han vil likevel understreke at de løsemiddelskadede ikke bare er alvorlige.

- Vi har humor, vi også. Vi forstår humor og sånn. Det hender at vi fleiper med dette selv, vi er jo ofte

litt surrete og glemske, og sier vi lider av alzheimer light. Men vi går ikke noe lenger enn dét, forteller Petersen.

To fredager på rad har den løse-middelskadede gulvsliperen vært gjenstand for morsomheter i Trond Viggo-programmet – og føljetongen kommer til å fortsette i ukene fremover.

Uskyldig moro

Prosjektsjef for «TVT», Charlo Halvorsen, mener det ikke er noen grunn til å stoppe innslagene.

- Det er synd hvis en gruppe føler seg uthengt, men dette ser vi på som uskyldig moro. Vi kommer ikke til å slutte å sende disse innslagene.

Halvorsen kommenterer også hvorvidt deres harselering overskrider sannheten i den nevnte kirkeeksplosjon-scenen:

- Vi har på ingen måte undersøkt sannhetsgehalten i det innslaget. Men jeg regner med at alle forstår at dette bare er tull og tøys. Jeg mener at det kommer veldig tydelig frem.

*Kilde:
Kikka Krog, VG*

EN EPOKE ER SLUTT

Viljen var fast
Men evnen brast
Skroget er lekk.

Og kraften er vekk.
Hos en gammel Proletar.
Setter meg ned og skriver mitt memoar-.

Med meg og med oss er nok en epoke slutt.

Rallar, sjøfolk og skogens menn.

Har sin historie fått.

Men vi i støv og støy og gass.
Larm og klinking i 110 desibel.

Med slit og maler gass.

Vi tok vare på rørgater, tanker og skip
under umenneskelig slit.
Helsen destroyed vi er ikke mer.

Så er sagaen om malere og sandblåsere.

Vi var transportable Idioter også kalæt
Moderne Rallar som for fra skip til skip,
Anlegg til anlegg.

Verneutstyr brukte vi ei.

Så får vi få som er igjen, sei bare hei.

Thyrum 1997

Humorforskere ler ikke av Torgersens parodier

Humor på andres bekostning, det er gøy, det. Stadig finner vi nye ofre – nå også løsemiddelskadede. Finnes det ingen grense?

Jo, mener humorforskere.

Er dette humor? Trond-Viggo Torgersen-figuren Terje Møller har skapt debatt. Er det morsomt å fleipe med løsemiddelskadede?

Og sist: Trond-Viggo Torgersen spiller løsemiddelskadd parkett-sliper og dansebandleder Terje Møller i underholdningsprogrammet «TVT».

Det har fått Landsforeningen for Løsemiddelskadede til å reagere kraftig og kreve humorinnslagene stoppet omgående.

- Mennesker med varige organskader føler seg uthengt på en nedlatende og feilaktig måte, mener foreningen.

- Den løsemiddelskadede parkett-sliperen kommer til å dukke opp i mange episoder fremover, svarer «TVT»-prosjektleder Charlo Halvorsen.

Men om Landsforeningen ikke får gjennomslag for sitt krav i NRK, får den støtte av flere humorforskere.

Flytter lattergrenser

Jan Brøgger, professor i sosialantropologi ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim, er ikke i tvil om at det går en grense for hvem man kan fleipe med.

- Det avgjørende etiske prinsippet er posisjonen og selvfølelsen til gruppen, sier Brøgger, som mener de løsemiddelskadede er en sårbar gruppe som mangler denne selvfølelsen.

Men grensen for hvem du kan fleipe med, flytter seg stadig.

- Tidligere kunne man ikke fleipe med homofile, men det går godt i dag. Fordi de har opparbeidet en selvfølelse som gjør dem mindre sårbare, sier han. Også innvandrere og finner er sterke nok til å tåle en fleip i dag, ifølge professoren.

Han får støtte av Birgit H. Johnsen, humorforsker og professor ved Universitetet i Oslo. Hun påpeker at det er en hårfin balanse mellom det morsomme og det ondsinnede.

- Det vanskelige spørsmålet er: Hvem kan tillate seg å fleipe med en sykdom? Veldig ofte gjør de syke det selv. Funksjonshemmede kan seg imellom dra en rå vits om det å være funksjonshemmet. Men

hvis en funksjonsfrisk lurer av seg samme vitsen, kan det virke helt motsatt, som om man gjør narr av folk som ligger nede. Det er kanskje det som er Trond-Viggos problem, sier Johnsen.

Mediene styrer humor-utviklingen – og er dermed først til å trække over stadig nye grenser.

Kilde:

Aftenposten

Brev fra programdirektør Mari Velsand, NRK program Oslo og Hans Tore Bjerkaas, NRK Kringkasting. Til LFFLs Ledelse

NRKs redaksjonelle ledelse har etter henvendelsen fra dere vurdert innslagene det vises til, og er kommet til at vi vil fortsette å sende serien som planlagt. Dette er humor – innslag som etter vår vurdering holder seg godt innenfor en anstendig grense, og vi ser derfor ingen grunn til å stanse innslagene.

Red.

Kringkastingsrådet
Bjørnstjerne Bjørnsonsplass 1
0304 Oslo

Oslo den 8.februar 2002

AD: PROGRAMPOSTEN TVT – KLAGE OVER FREMSTILLING AV LØSEMIDDELSKADDE

Undertegnede er juridisk rådgiver for Landsforeningen for Løsemiddelskadde (LFFL) og er for øvrig leder av et bredt sammensatt fagråd som er et rådgivende organ til landsforeningen.

Landsforeningen har bedt om min bistand i forbindelse med klage til Kringkastingsrådet over fremstillingen av løsemiddelskadde, slik det presenteres i programposten TVT.

Jeg viser til Landsforeningens brev av 19.01.02 til Kringkastingssjefen med kopi til Trond Viggo Torgersen der innslaget ble begjært stoppet øyeblikkelig. Videre viser jeg til NRK's brev av 22. 01. 02 undertegnet av programdirektør Velsand og Bjerkaas der begjæringen avvises bl. a med den begrunnelse at humorinnslaget er godt innenfor en anstendig grense.

Begrunnelse for klagen er hovedsakelig av etisk art. Det er også vår oppfatning at innslagene er krenkende i sin form og fremstår som mobbing av hele diagnosegruppen og deres pårørende.

Landsforeningen har gjennomgått de fremstillinger som så langt er vist i programposten TVT. Programmet representerer etter landsforeningens oppfatning en svært støtende og harselerende fremstilling av løsemiddelskadde som ikke kan aksepteres. Programserien harselerer med tusenvis av ødelagte yrkesaktive liv over det ganske land, der ikke bare fysiske, men også psykiske plager er en del av hverdagen. Det er krenkende og nedlatende når denne problemstillingen blir brukt som et humoristisk innslag i programposten.

Spesielt krenkende og nedlatende er sekvensen med at en hel kirke eksploderer på grunn av at en avdød løsemiddelskadd person er så mettet av løsemidler, at dette blir resultatet. Dette er en fremstilling av løsemiddelskadde som er meget feilaktig og opprivende og gjenoppliver sorgtunge minner hos de som har gjennomlevet tunge dager på grunn av at en av deres nærmeste er gått bort.

Landsforeningen har mottatt sterke reaksjoner fra løsemiddelskadde og pårørende om dette og det kan bl. a i denne forbindelse nevnes at en ung jente som var med på å stede sin løsemiddelskadde far til hvile dagen før denne sekvensen ble vist for første gang, har tatt dette veldig innover seg og forsterket hennes sorg. At serien Topaz inneholder denne sekvensen som reprise i hver episode er å oppfatte som at dette makabre innslaget er seriens høydepunkt.

Serien påvirker også i negativ retning den gruppen av løsemiddelskadde som ikke er ferdig utredet med henblikk på en endelig diagnose og i tillegg medvirker til at enkelte får problemer med å oppsøke lege for å få fastsatt om deres lidelser skyldes løsemiddeleksponering, da det virker flaut å bli «indentifisert» med figuren Terje Møller i Topaz.

Undertegnede har i en årrekke arbeidet med løsemiddelskadde og deres yrkesskadeproblematikk og kjenner svært godt til hvor vanskelig denne gruppen har det i det daglige. De løsemiddelskadde er kanskje den svakeste diagnosegruppe i Norge, en diagnosegruppe med svært lav selvfølelse. Diagnosen løsemiddelskade innebærer at man er påført en organisk hjerneskade som gir klare reduksjoner når det gjelder blant annet konsentrasjon, hukommelse oppmerksomhet, koordinasjonsevne m.m. I tillegg opplever denne pasientgruppen ofte dramatiske personlighetsendringer, diffuse smertesyntomer og psykiske plager fordi det blir vanskelig å mestre hverdagen. Dette har også, som Landsforeningen kjenner til, medført til at enkelte har da i ren fortvilelse valgt å ta sitt eget liv.

Svært mange av de løsemiddelskadde sliter også med en kjemisk overfølsomhet for en rekke lukter og stoffer som de møter i hverdagen. For disse kan for eksempel eksosdunst og parfymelukt gi kraftige akutte ubehagsfølelser.

For mange løsemiddelskadde er det i tillegg ofte en mangeårig kamp mot trygdesystemet, forsikringsselskapene og domstolen for å få gjennomslag og aksept for diagnosen. Et betydelig antall oppnår ikke slik anerkjennelse og svært mange faller også fra fordi de ikke har ressurser til å føre en slik kamp. Landsforeningen for Løsemiddelskadde mener at serien Topaz vil virke i negativ retning også på dette området.

Det er etter landsforeningens oppfatning et svært dårlig argument å vise til at media harselerer med en rekke andre grupperinger i samfunnet og at de løsemiddelskadde dermed må akseptere denne støtende humor. Selv om det er mediene som i stor grad styrer humorutviklingen, er det dermed ikke sagt at de skal styre humorens grensesetting. Etter landsforeningens oppfatning går det en klar grense for hvem man kan fleipe med og hvordan.

Tre av landets fremste humorforskere støtter de løsemiddelskadde og deres reaksjoner i denne saken. Den avgjørende etiske oppfatningen er de løsemiddelskaddes posisjon og selvfølelse i samfunnet. Professor Jan Brøgger, professor i sosialantropologi ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige universitet (NTNU) er av den oppfatning at de løsemiddelskadde er en sårbar gruppe som mangler denne selvfølelsen. Hans generelle oppfatning er at man kan fleipe med grupperinger som tåler en fleip i dag. Men grensen for hvem man kan fleipe med flytter seg stadig i følge professor Brøgger.

Professor Brøgger får støtte av humorforsker og professor ved Universitetet i Oslo, Birgit H. Johnsen. Hun påpeker at det er hårfin balanse mellom det morsomme og det ondsinnede. Et hovedspørsmål som hun trekker frem er hvem som kan tillate seg å fleipe med en sykdom. Hun er blant annet av den oppfatning at funksjonshemmede seg i mellom kan dra en vits om det å være funksjonshemmet. Men hvis en funksjonsfrisk lirer av seg de samme vitsene kan det virke helt mot sin hensikt.

Humorforsker og professor Sven Svebakk ved NTNU opplyser at han også har svært stor forståelse for de løsemiddelskaddes reaksjon. Han trekker frem at du ikke skal spøke med folk du ikke kjenner. Dette er ifølge professor Svebakk en del av vurderingstemaet for grensesettingen mellom det morsomme og det ondsinnede.

Det faktum at Trond Viggo Torgersen selv er lege og dermed burde ha den nødvendige diagnoseinnsikt, er etter landsforeningens oppfatning et skjerpene moment i denne sammenhengen. Det er også skjerpene at programposten vises på vår statskanal som i stor grad finansieres av skattebetalernes lisenspenger. Humorinnslaget kan dermed gi inntrykk av at det er gitt med det offentliges samtykke og velvilje.

Det er landsforeningens oppfatning at NRK ved den aktuelle fremstillingen av de løsemiddelskadde har overskredet en etisk og moralsk grense på en usmakelig måte.

Landsforeningen for Løsemiddelskadde krever at begjæringen av 19.01.02 om å stoppe serien tas til følge av kringkastingrådet og at NRK offentlig beklager at serien Topaz som fremstiller løsemiddelskadde på en feil og harselerende måte er blitt vist som et humoristisk innslag.

På vegne av Landsforeningen for Løsemiddelskadde

Advokat Roger Foyn

Leder og juridisk rådgiver i LFFLs fagråd

Kontakter i sakens anledning:

Advokat Roger Foyn, Tollbugt 24, 0157 Oslo. Telefon: 22 42 59 20 / Fax: 22 42 62 12

Leder LFFL, Lars Kristian Hille, postboks 168, 4502 Mandal. Telefon: 38 26 11 65

Styremedlem LFFL, Oddvar Petersen, Åkebergveien 56, 0650 Oslo. Telefon: 23 30 01 58

Virksomhetsplanen

Styringsdokumenter for NHFs sentraladministrasjon er forbundets prinsippprogram, vedtatte strategier og budsjettet. For bedre å kunne planlegge og synliggjøre sentraladministrasjonens samlede arbeid, lages en årlig virksomhetsplan med utgangspunkt i styringsdokumentene. Virksomhetsplanen beskriver hovedoppgavene for 2002 og presenterer de viktigste innsatsområdene for hver enkelt avdeling og virksomhetsområde.

Viktige målsettinger

NHF's landsmøte (2001) la viktige føringer for innsatsen i perioden, og vedtok blant annet følgende:

- NHF skal være en interessepolitisk organisasjon med gode og varierte servicetilbud til sine medlemmer.
- NHF's hovedstrategi for å bli mange og dermed øke vår legitimitet, skal skje gjennom aktiv rekruttering av nye medlemmer, tilbud til nye landsforeninger og eventuelt sammenslåing med andre organisasjoner.
- NHF skal arbeide aktivt for å forsterke funksjonshemmedes interessekamp gjennom større og mer slagkraftige hovedorganisasjoner.
- NHF vil legge stor vekt på å utvikle et godt tilbud til landsforeninger og gi større frihetsgrad til landsforeningene om å organisere seg slik de selv finner det best innen NHF familien.
- NHF skal bli sterkere og tydeligere i sitt interessepolitiske arbeid. Organisasjonen må bli

mer fleksibel slik at flere medlemmer kan få delta i det interessepolitiske arbeidet ut fra egne forutsetninger og interesser. Det må bygges opp sterke organisatoriske enheter som har sin hovedoppgave i å gjennomføre NHF's interessepolitiske mål i hele landet.

- NHF skal bygge opp et variert og godt spekter av individuelle servicetilbud til sine medlemmer.

Hovedfokus i 2002

Med utgangspunkt i landsmøtets føringer, skal 2002 preges av økt fokus mot våre egne medlemmer, ved å

- styrke de individuelle servicetilbudene, særlig innen rettighetsveiledning.
- skape nye medlemsfordeler og øke markedsføringen av medlemservice.
- etablere nettverksgrupper hvor medlemmer får økte muligheter til å delta aktivt i det interessepolitiske arbeidet ut fra egne ønsker og forutsetninger.
- stimulere fylkeslagene til å øke den interessepolitiske innsatsen i kommunene i samarbeid med lokallag og enkeltmedlemmer.

- starte arbeidet med å utvikle nye kurs- og kompetansetiltak overfor egne medlemmer og tillitsvalgte, særlig med vekt på NHF's anti-diskrimineringsarbeid.
- styrke informasjonen ut til medlemmene både via Internett og Handikap Nytt, særlig med vekt på rettighetsinformasjon og medlems Servicetilbud.
- utvikle en strategi for å styrke og systematisere landsforeningenes likemannstilbud.
- gjennomføre en bredt anlagt vervekampanje med bl.a. bruk av vervepremier.
- motivere alle organisasjonsledd og ansatte til å øke fokuset mot service til egne medlemmer gjennom prosjektet «Medlemservice».

10 hovedoppgaver i 2002

1. Utvikle NHF's hovedstrategi for perioden 2002 – 2005.

Mål:

For å nå målene landsmøtet satt for hele NHF i perioden fram til år 2005, forutsettes det en samlet innsats fra alle organisasjonsledd. Derfor vil den første hovedoppgavene være å utvikle en felles hovedstrategi for perioden. Det er utfordringene om å bli interessepolitisk sterkere og å få mange flere medlemmer som hovedstrategien skal gi svar på. Strategien skal vedtas av sentralstyret i mars, og resten av årets skal brukes til å gjøre strategien kjent og å få den implementert i alle organisasjonsledd.

2. Sette anti-diskriminering på medlemmenes og samfunnets dagsorden

Mål:

Som en oppfølging av NHFs likestillingsarbeid og forankringen av Maneråkutvalgets innstilling «Fra Bruker til Borger», vil vi gjennomføre en større anlagt konferanse i samarbeid med andre interesseorganisasjoner. Heftet «Fakta og erfaringer» skal også utgis i år, og bidra til økt kunnskap om den diskriminering funksjonshemmede møter i samfunnet. Debatten omkring anti-diskriminering må nå ut til medlemmene gjennom interne samlinger og tilrettelagt materiell. Arbeidet med å utvikle kurs og kunnskapstiltak til medlemmer og andre funksjonshemmede vil bli igangsatt.

3. Økte krav om fysisk tilgjengelighet til transportmidler og offentlige bygg- og anlegg

Mål:

Det vil bli søkt midler til et bredt prosjekt som har til hensikt å få frem fakta om hvordan byggforskriftenes krav til tilgjengelighet etterleves. Gjennom dokumentasjon av våre egne erfaringer og tilstandsrapporten om hvor dårlig den fysiske tilgjengelighet er på viktige områder som samferdsel og offentlig bygg, vil vi følge opp Maneråkutvalgets krav til myndighetene om tilgjengelighet. Det vil også i 2002 bli utarbeidet nytt informasjonsmateriell om tilgjengelighet, bl.a. en samlet og enkel oversikt over krav til fysisk tilgjengelighet.

4. Styrke NHF's interessepolitiske arbeid i kommunene

Mål:

Fram mot landsmøtet i 2003 skal tanken om regionalisering igjen settes på dagsorden ved å invitere samtlige organisasjonsledd til debatt. Målet er å skape ressurssterke ledd som kan arbeide systematisk med våre interessepolitiske utfordringer i kommunene. Det skal etableres nettverksgrupper for å mobilisere medlemmene til innsats ut fra deres egne behov og ønsker. Det skal ytes bistand til utvikling av årlige virksomhetsplaner i fylkeslagene slik at vi samler oss om forbundets hovedutfordringer i årene framover.

5. Forbedre den individuelle servicen til medlemmene

Mål:

Gjennom prosjektet «medlemservice» og økt vekt på medlemsfordeler, ønsker vi å styrke tilbudene til medlemmene. Gjennom sentrale og lokale tjenestetilbud, særlig på områder som rettighetsinformasjon, likemannsarbeid og ferie- og fritidstilbud, vil vi utvikle nye tilbud, styrke eksisterende og forbedre markedsføringen av disse slik at de når ut til medlemmene. Vi skal motivere til økt medlemservice, – vi skal organisere tilbudene mer effektivt, – og ikke minst skal vi styrke tjenestetilbudene og legge økt vekt på å utvikle flere gode medlemsfordeler.

6. Videreutvikle Internett og intranett

Mål:

I et samfunn som blir mer og mer digitalisert øker behovet for å utnytte data som et effektivt kommunikasjons- og informasjonshjelpemiddel. NHF har nylig skapt et helt nytt intranett, en database for effektiv informasjons- og kunnskapsspredning blant NHF-aktørene. Dette arbeidet skal videreføres, samtidig med at vi fornyer og forbedrer informasjonen til medlemmer og andre interesserte på Internett. NHF vil derfor i år lansere mer brukervennlige og oppdaterte internettsider.

7. Øke medlemsrekrutteringen

Mål:

Vi ønsker at alle i NHF skal bli mer opptatt av å markedsføre organisasjonen vår til bevegelseshemmede og andre som ennå ikke er medlemmer. Vi vil, i kombinasjon med satsningen på forbedret medlemservice, også utvikle og igangsette vervekampanjer som stimulerer så vel organisasjonsledd og medlemmer til aktiv rekruttering av nye medlemmer.

8. Styrke landsforeningstilbudet

Mål:

Landsforeningenes viktige likemannsarbeid vil være et hovedelement i NHF's servicetilbud til medlemmer, – og i særdeleshet til nye medlemmer. NHF vil bistå landsforeningene i å markedsføre like-

mannsarbeidet bedre, koordinere innsatsen og å utvikle en strategi for videreføringen av disse tjenestene. I løpet av året skal det også foretas endringer i NHF's driftstilskuddsordning til landsforeningene slik at midlene bedre enn i dag kan fordeles etter mer objektive kriterier.

Landsforeningenes kompetanse på sine områder må utnyttes mer systematisk i NHF's interessepolitiske påvirkningsarbeid. Dette må skje gjennom bedre gjensidig informasjonsutveksling, større grad av involvering i enkeltsaker, og ved å trekke representanter for landsforeningene sterkere inn i prosjektaktivitetene. Arbeidet med å aktivt invitere små diagnoseorganisasjoner til å bli landsforeninger i NHF vil starte i 2002.

9. Gjennomføre NHF's messe «Selvstendig liv – Handikap 2002»

Mål:

Messen med tilhørende konferanser er en viktig markedsføringsoppgave for NHF. Gjennom messen skal vi skape en møteplass mellom brukere, fagfolk og produktforhandlere som er unik i Norge. NHF vil på årets messe ha en egen storstand hvor vi ønsker å møte medlemmer og å rekruttere nye.

10. Bidra til en vellykket TV-aksjon «Et nytt liv»

Mål:

Som en av grunnorganisasjonene i Atlas Alliansen har NHF et stort ansvar for å bidra

til en vellykket TV-aksjon. Det vil bli utviklet en rekke informasjonstiltak overfor medlemmer og organisasjonsledd med sikte på å skape større kjennskap til vårt internasjonale bistandsarbeid og om TV-aksjonen. Det er et mål å mobilisere medlemmene til aktiv deltakelse i selve innsamlingen, og å bli gode «ambassadører» for internasjonal solidaritet mellom funksjonshemmede.

Noe å tenke over

I arbeidet med å gjennomføre arbeidet er det nyttig å huske på noen viktige forutsetninger for å lykkes:

- Involver dem det egentlig angår i arbeidet!
- Samhandling med andre i NHF-familien gir bedre resultater og bedre samhold.
- Bygg allianser med andre – samarbeid gjør oss sterkere!
- Synlige mål gir synlige resultater!
- Glem aldri hvorfor vi er her – og hvem vi er til for!

Gi oss innspill

Vi ønsker å involvere medlemmer, tillitsvalgte og organisasjonsledd sterke i vårt interessepolitiske arbeid og i våre prosjekter. Derfor er vi avhengig av innspill og synspunkter på interessepolitiske utfordring. Ikke minst er vi avhengige av å få inn erfaringer man har med offentlige tjenester og andre forhold som virker inn på medlemmenes hverdag.

Falck

Forspranget ligger i enkelheten

Glemsk?

«Det er mandag kveld, klokka er sju. Nå er det nyheter på TV»

Falck 5200 HuskeKlokka Memo hjelper deg å huske!

Falck 5716 Stor FjernKontroll gjør det enklere å betjene din TV.

HuskeKlokka og FjernKontroll kan lånes ut ved varig behov.

For informasjon ring gratis på:

8003 4250

e-post: falck@falck.no
Internett: www.falck.no

Buskerud lag av LFFL

Laget har i år hatt 6 medlemsmøter, 1 årsmøte, 1 julemøte og 5 styremøter. Vi har fått en nedgang i medlemstallet på 5 medlemmer, slik at vi pr. 31.12.01 er 70 medlemmer. På medlemsmøtene våre pleier vi å ha ca. 30 stykker tilstede noe som kan sies å være bra, men vi har plass til flere.

Når det gjelder sosialt samvær, så hadde vi i år igjen en fin St. Hans feiring hos Anne og Kåre Hansen i Charlottenberg. Det må vel kunne sies å bli en tradisjon å feire St. Hans sammen hos de. Takk til dere for gjestfriheten deres.

Høstseminaret var omtalt i Syndrom nr. 3 2001. Det som har skjedd etter det har vært at Solbjørg Talseth som var foredragsholder var tilbake hos oss i Januar. Hun hadde på forhånd sendt oss noen skjemaer som vi fylte ut. Det dreide seg om

- erfaring med å leve med et livsproblem,
- erfaring fra møte med tjenesteapparatet,
- erfaring fra egen endring,
- egenkraftmobilisering.

DE erfaringene vi delte med henne vil hun sammenfatte å bruke i sin kursvirksomhet bl.a. høyskoler, overfor leger og andre ressurspersoner. Vi vil få en kopi av dette når hun har gjort dette ferdig, så det kan bli veldig interessant.

Etter at Arne Ødegård flyttet til Sverige tidligere i år har undertegnede fungert som leder, og med et veldig godt samarbeid og da særlig med Inger-Lise og Olav

Olavsbråten har dette fungert bra. De har gjort, og gjør en fantastisk innsats for foreningen.

På **Årsmøtet** møtte det kun opp 16 stykker, men med det været vi hadde, og skiskyting fra OL kunne vi vel ikke forvente flere.

Det nye styret ser nå slik ut:

Leder Jan Arne Dammen

Nestleder Jan Thomassen

Kasserer Olav Olavsbråten

Sekretær Inger-Lise Olavsbråten

Samtidig vil vi få takke Arne Ødegård for den innsats han har lagt ned for foreningen gjennom mange år. Han var i sin tid med å starte foreningen. Arne Ødegård fikk tidelt æresmedlemskap i 1996. Vi håper han tar turen fra Sverige for å besøke oss på våre møter i tiden framover.

Jan Arne Dammen

Løsemiddelskadde og TVT

I skrivende stund er det en del oppmerksomhet omkring løsemiddelskadde takket være Trond Viggo Torgersens fredagsprogram TVT på NRK. Noen føler seg sikkert støtt, mange har det vanskelig også familien, hverdagen er ikke lett for mange av oss. Humoren kan være til hjelp, en ting som jeg mener humoristene bør legge vekt på, det er å ikke le av, men å le med. Det er kanskje også det de gjør? Jeg mener vi må ha litt selvironi og utnytte dette på en positiv måte. Vi har fått en markedsføring av navnet vårt over hele førstesiden på VG, vi har vært nevnt i alle norske aviser, det har vært debatter i NRK, P4 bl.a. Mange har nå hørt om løsemiddelskade, men hvor mange vet hva det vil si å leve med det? Det er ikke bare glemsomhet og konsentrasjon, det er også smerter, fortvilelser, kamp med myndigheter, leger, bedrifter, forsikringsselskap osv. Nå er det vår oppgave å komme ut med informasjon, å få dette belyst nå som saken er «varm». I den anledning ble jeg intervjuet av Arne Eide i DT-BB 29.1.02 om min situasjon, og fikk samtidig ut informasjon om løsemidler. Jeg har fått en del positive tilbakemeldinger på den artikkelen.

Det hadde vært fint om også andre kunne fortelle om sine problemer, slik at vi hadde fått forskjellige vinklinger på våre problemer. Personlig synes jeg TV-serien blir dårligere og dårligere, det viser også de siste seertallene som er sterkt synkende.

Så kom igjen folkens, rett ryggen, dette må vi utnytte!

Jan Arne Dammen

Medlems- og hyggemøte LFFL Sør-Trøndelag

Mandag 11. februar ble det holdt møte for medlemmene på gamle Bakkegård i Trondheim.

Formann Reidar Stallvik åpnet møtet og ønsket velkommen.

Han ga ordet til Hjelpemiddelkonsulent Trygve Wannebo fra firmaet Falk A/S, et firma som lager hjelpemidler til oss i hverdagen.

Wannebo ga en flott demonstrasjon over en del huskehjelpemidler som Huskeklokken og Maseklokken som vekket stor inntresse.

Inntressen ble ikke mindre når de fikk vite at disse hjelpemidlene kan de få igjennom hjelpemiddelsentralen her i Trondheim, og vi nå i ettertid skaffet søknadsskjemaer på dette til de av våre medlemmer som ønsker det.

Neste innslag var underholdning med «Tokkaran» fra Kvål som er like utenfor byen.

De sang og imiterte Leif Juster noe som medlemmene koste seg med.

Så hadde vi servering av kaffe og kaker og loddsalg.

Kvelden var meget vellykket, men vi skulle ønsket at flere av medlemmene hadde kommet til denne hyggelige kvelden.

Men OL-sendingene var vel noe av grunnen til det noe lave oppmøtet.

Likemannssamling

Likemannslederen i Sør Trønderlag Emil Wærnes åpnet møtet og ønsket oss velkommen.

Organisasjonssekretær Kristian Lian fra NHF Sør Trøndelag hadde det første innlegget og orienterte oss om hva NHF kunne være behjelpelig med i vårt likemannsarbeid, innlegget var meget informativt og positivt.

Dette møtet var en oppfølging av likemannskurset som ble holdt i Trondheim i november 2001.

Og alle som var på det kurset fra Sør-Trønderlag var tilstede.

Wærnes hadde satt opp en del punkter på dagsorden som ble diskutert, der i blant og ta opp arbeidet med samtalegrupper med

løsemiddelskadde og deres pårørende.

Det ble valgt fire personer til og ta seg av slike grupper og være ordstyrer i slike møter. Valg av telefonkontakt ble Emil Wærnes, da han er best kjent med våre medlemmer.

Dette har vist seg i ettertid å være veldig positivt tiltak, etter at Wærnes tok kontakt med en del

nye og gamle medlemmer, var inntressen stor for å være med i samtalegrupper og som det nå arbeides for å komme i gang med.

Det ble også bestemt at vår lille brosjyrefolder om likemannshjelp skulle legges ut på legekontor og arbeidsmedisinskavd. På St Olav Hospital (RIT) her i Trondheim, for å gjøre kjent at vi finnes, Siste punkt på programmet var fremtidige arbeid i gruppen? Konklusjonen var gjøre oss kjent med brukergruppene (de skadde og deres pårørende) og være aktive i arbeide og være til hjelp for den enkelte.

Med hilsen Sør Trønderlag LFFL v/ Unni Jensen

Referat fra Brundalen Videregående

Tilstede fra LFFL:

Emil Wærnes
Reidar Stallvik
Bjørn Brustad
Svein Erik Strand
Mona Foss – ikke tilstede.

Klasseenheter som var tilstede:

Bygg – teknisk. Bygg – meka-
nisk. VK 1 – grunnkurs.
Formgiving – trykkere – media –
kommunikasjon – elektro – helse
– sosial.

Emil Wærnes åpnet med å intro-
dusere oss som var med og foren-
ingen LFFL lag av Sør-Trønde-
lag.

Etterpå fortalte Reidar, Bjørn og
Svein litt om seg selv og hvilke
yrker vi hadde jobbet i. Vi tok
også opp litt om sykdommen og
hvordan den virket inn på oss og
den nære familie og omgangs-
krets.

Det var fullt oppmøte av elever på
begge foredragene. Også lærerne
var tilstede på begge foredragene.

Det ble vist en del overhead som
vi hadde med. De inneholdt litt
om YL-gruppene og deres inn-
deling fra 0 – 5 i løsemiddelgrad.
Det var lite spørsmål fra elevene.

Tok opp dette med opptak av løse-
midler og at større – tyngre fysisk

arbeide, da var opptaket mye
større.

Overhead over masker og maske-
utstyr ble også vist.

Hvilke skader kan løsemidler gi.
Dette ble tatt opp og overhead ble
vist.

Ventilasjon under arbeid ble også
nevnt, og at den måtte være i drift.

Vannbasert maling – gassen lig-
ger i rommet i flere uker. YL –
gruppe 3 – 5 må det brukes maske
og ventilasjon eller luftmaske.

En overhead over farlige løse-
midler ble vist frem, og på spørs-
mål om hva som var med som
informasjon når du kjøper slike
ting, ble det vist fram et datablad
som skal følge med slike ting.
Belastningsskader ble også nevnt.
Også kampen om erstatning og
hvor lang tid sårne saker kan ta.

Vi snakket også om at LFFL har
samarbeid med advokat, og at
advokaten er medlem hos oss.

Det ble snakket om at blant
løsemiddelskadde var det en del
skilsmisser og i verste fall også
selvmord. Da var det ganske stille
i forsamlingen.

Sånn litt på kanten så var vi en
bunt med usosiale tverrpeiser.

Nevnte også samarbeidet med
trygdeetaten og arbeidsmedisin.

Da vi snakket om alkohol og dens
farer og skader, ble det litt fliring.
Men dette er også løsemidler.

Sum a summarum så var dette en
fin dag og begge parter hadde
nytte av denne dagen. Trivelig at
lærerne kom og snakket med oss
etter at timen var over. Vi ble
invitert på lærerrommet hvor vi
fikk kaffe og noe å bite i.

En riktig hyggelig dag.

Takk.

*Svein Erik Strand
Sekretær
LFFL Sør Trønderlag*

En hilsen fra LFFL Rogaland

Tiden går og vi skriver nå 2002. Vi har hatt årsmøte og også i år klarte vi å stable et styre på beina.

Som oftest skriver og snakker vi om hvor vanskelig det er å drive foreningen vår. Det er dårlig oppmøte på møtene vi arrangerer, samt turene. Men nå vil vi heller skrive om hvor kjekt og trivelig vi har det vi som er sammen på medlemsmøtene, turene, julebord etc . . .

Vi har fått flere nye medlemmer som trofast stiller opp på møtene. Vi i styret koker kaffe og har med noe godt å bite i. Vi har utlodning for å få litt penger i kassen. Aktuelle saker diskuteres, vi utveksler tanker og erfaringer som kan komme alle til gode. Så har vi foredrag når det er aktuelt.

Styremøtene holder vi hjemme hos hverandre. Vi blir godt kjent og får et godt forhold.

Vi har arrangert turer til Lyngdal, Farsund og Lista fyr. Til Hauge i Dalane, Sokndal reiste styret i fjor etter at oppslutningen om annen tur ikke ble noe av. Der besøkte vi Blåfjellgruvene, Ryggsteinen og Stranda.

Julebordet hadde vi i år i Egersund, på Egersund hotell. Da var

vi 12 festkleddede og feststemte som møttes. Tidligere julebord har vært på Gandal og Bryne hotell.

Målet vårt er at vi også i år 2002 skal kunne arrangere medlemsmøter, samt turer og julebord.

LFFL er stadig like aktuell . . .

Vi får ofte henvendelser, de trenger informasjon og veiledning. Vi prøver å hjelpe på beste måte, stiller opp og gir en hjelpende hånd. Nå håper vi at flere av våre medlemmer blir med oss, og gjør foreningen levende i 2002 og i fremtiden.

PS. Skulle det være andre lokale LFFL-foreninger som skal arrangere samlivskurs/likemanskurs er vi veldig inntressert i å være deltakere.

Hilsen oss LFFLere i Rogaland

Offentlig saksbehandling – god nok eller knusende?

I forbindelse med saksbehandling og møte med det offentlige saksbehandlere er det mange mennesker som sitter igjen med en sterk følelse av at det er begått urett mot dem, at de har fått direkte dårlig behandling og/eller at deres sak er behandlet på en urettferdig måte.

Det finnes et stort antall mennesker med alvorlige sykdommer/lidelser som overhodet ikke får hjelp for sine problemer rett og slett fordi vi ikke har maktet å lage mekanismer som kan fange disse opp.

Deres møte med det kommunale/offentlige apparat er registrert bl.a. på psykiatriske poliklinikker, og det er i høy grad forståelig at for eksempel 7 års saksbehandling, uten at endelig avklaring er foretatt, bokstavelig talt er drepende.

Dette skjer bl.a. fordi mennesker som møter det offentlige apparat og dets saksbehandlere ofte befinner seg i en situasjon hvor de av mange årsaker ikke er fullt ut i stand til å ivareta sine egne interesser (for eksempel sosial, arbeidsmarkeds, og trygde etater).

Årsakene er mange, de kan være syke, nedbrutt, i ubalanse eller rett og slett mangle kunnskaper om sine rettigheter (og plikter) eller ha kjennskap til det enorme lov- og regelverk som de skal forholde seg til.

Kravene til saksbehandlere og deres kompetanse bør være sterke

og en dårlig saksbehandler kan være direkte ødeleggende for den person som utsettes for offentlige overgrep i så måte.

Verken de involverte offentlige etater – både kommunale, fylkeskommunale og statlige – eller samfunnet i alminnelighet er tjent med dette.

Samfunnet generelt og ikke minst de enkelte saksbehandlere vil alle være tjent med et system hvor slike tilfeller kan unngås, og det må være naturlig å regne med at der hvor saksbehandlere ikke fungerer i forhold til sine klienter bør det være i alles (også vedkommende saksbehandlers) interesse at vedkommende omplasseres til ikke klient basert arbeid.

I de fleste sammenhenger er det i dag normalt at det etter gjennomføring av et kurs og lignende, foretas evaluering av den enkelt deltager og at tilsvarende evaluering foretas av deltagerne i forhold til kurs og kursleder.

Dette er en meget god måte å gi signaler til alle parter om hva som fungerer, hva som kjennes riktig og ikke minst hvor «skoen trykker» for å kunne forbedre egen innsats eller opplegg.

Det offentlige har vedtatt en norm for hva som er rettferdig og i realiteten uten at den som henvender seg til det offentlige har noen annen mulighet enn å bukke, takke – og ta det enn får.

Man er i realiteten helt uten mulighet for å påvirke sjansene til en høflig, rettferdig og forståelig behandling – verken i pågående sak eller senere.

Hvordan en slik evaluering best kan gjennomføres måtte gjennomdrøftes for å finne en enkel, forståelig og effektiv måte å utføre dette på.

Men evaluering brukes i alle deler av samfunnet i dag for å forbedre metoder og oppnå bedre resultater.

Ett enkelt skjema med en enkel evaluering av saksbehandler og saksbehandling, som ble utlevert ved fremmøte på et offentlig kontor burde være nok, og hvem som eventuelt skal behandle evalueringsskjemaene skulle det være mulig å finne ut av.

Alle i vårt samfunn – også saksbehandlere – ville være tjent med et system hvor for eksempel prikkbelastning ble brukt og hvor evalueringsskjemaet ga signal til dette ved at et spesielt antall prikker ga grunn for vurdering, og/eller omskolering, slik at saksbehandling ble et fag og at det ble utøvet med rettferdighet og respekt ovenfor oss alle

Det offentlige apparatet har tydelig – i mange tilfeller – glemt at de er til for oss og ikke omvendt.

*Innlegget er underskrevet
Observer*

LFFL lager reklamefilm

Den 27. februar i år ble det inngått en samarbeidsavtale med KNS Media Ans om produksjon av en reklame film om LFFL, som blant annet skal sendes på de reklamefrie dagene på TV.

Dette er et samarbeid som er oppstått etter mediaoppslagene i kjølvannet av TVT-programmene. Det var to representanter til stede på styremøtet den 25. februar, en fra KNS Media Ans og en fra samarbeidspartner Kreateam A/S, med presentasjon av ideer og forslag til rammer for et slikt prosjekt.

Eystein Eggen Rande

Simen Myrberget

Ola Jens Harsem

Ola Jens Harsem A/S var også tilstede samme dag for å synliggjøre muligheter for samarbeid med Ansell Healthcare Europe som levere verneutstyr til bedrifter i hele Europa.

Dette er et samarbeid som kan gjøre LFFL kjent i hele Norge.

Rolf Hansen var også tilstede på styremøtet og var med og trekke linjer på hvordan LFFL bør jobbe i tiden som kommer.

Rolf Hansen

Her har Rolf mye å bidra med, han har stor viten og forståelse for hvordan man får det viktige budskapet til LFFL ut til bedrifter og organisasjoner.

Leif Morland ble også innkallt til dette styremøtet for å klargjøre dagens situasjon på LFFLs hjemmesider.

Og finne ut hvor vi står i dag, i forhold til de muligheter vi har. Og forandringer og utfordringer vi står over for i tiden som kommer.

Til dette arbeide har Leif fått frie rammer av styret. Leif er for øvrig en svært sympatisk person og grei og samarbeide med.

Red

Leif Morland

Slik blir du flådd i forsikringsoppgjør

Blir du utsatt for en personskade på jobben eller når du kjører bil, må du forhandle frem et oppgjør med forsikringsselskapet. Selv om policy i forsikringsselskapene er at «skadelidte skal ha riktig oppgjør», opplever en del skadelidte at forsikringsselskapet forsøker å fastsette erstatningen lavest mulig. Her er et utvalg på 50 triks som det kan tenkes at forsikringsselskapet vil bruke ett eller flere av. Vi råder deg til å sjekke at ingen av disse triksene blir brukt på deg.

Artikkelforfatteren har tidligere arbeidet i «det eksterne miljøet rundt forsikringsbransjen», og har derfor de beste forutsetninger for å uttale seg om «triksene».

1. Førstemann til lege-trikset

Siden det er så stor forskjell på legenes vurderinger, sender forsikringsselskapet deg til en «forsikringsvennlig» lege tidligst mulig, for når du senere tar advokat vil advokaten råde deg til å nekte framstilling for denne legen. Når forsikringsselskapet lykkes med dette trikset, kan du riktignok finne en annen lege senere for revurdering, men det viser seg vanskelig å rokke ved spesialistvurderinger som ligger på saken fra før.

2. Rehabiliteringstriksset

Forsikringsselskapet har ofte problemer med å bruke legetrikset som er nevnt ovenfor, fordi det gjerne må gå et par år før en skade kan vurderes, for eksempel ved skader som følge av nakkesleng. Du blir i stedet sendt til undersø-

kelse på et tidlig stadium i såkalt rehabiliteringshensikt. Det blir hevdet at noen av de aktuelle legene bidrar lite med rehabilitering, men i stedet journalfører om det er nevrologiske funn eller røntgenfunn. Funn som andre leger senere eventuelt gjør kan da ikke skyldes skaden. Det skal ikke skrives legeerklæring fra rehabiliteringsundersøkelse, men i stedet skrives det en journal som er til forveksling lik en legeerklæring. Denne journalen kan forsikringsselskapet bruke som grunnlag for å avslå ditt krav.

3. Kjøpe legeerklæringstriksset

Forsikringsselskapene bruker leger som er restriktive ved vurdering av noen skadetyper. De henviser skadelidte i betydelig omfang til legene og betaler hundretusener av kroner til enkelte leger i honorarer. Når oppdragsmengden blir en stabil og omfattende inntektskilde for legene, mener mange skadelidte advokater at legene ikke avgir nøytrale vurderinger men blir lojale mot

forsikringsselskapet. Erklæringene kan være korte, si halvannen side, og munne ut i en standardformulering om lav invaliditets- og uføregrad. Når en slik erklæring koster mellom 10.000 og 15.000 kroner har forsikringsselskapet ikke betalt for utredningen, som er minimal, men for en konklusjon som kan gjøre erstatningsoppgjøret billig.

4. Rådgivende lege-trikset

Når det er legeerklæring på saken som forsikringsselskapet ikke liker, innhentes det erklæring fra forsikringsselskapets rådgivende lege. Rådgivende leges erklæring sendes til din advokat hvis den er som ønsket, for å begrunne krav om ny spesialistutredning eller lavt oppgjør. Men hvis erklæringen går i din favør kan den havne i saksmappa uten at du får vite at den er innhentet.

5. Henvisningstriksset

Når rådgivende lege for forsikringsselskapet jobber ved et sykehus har det forekommet at legen gir forslag til forsikringsselskapet underhånden, og føyd til at hvis skadelidte blir henvist til sykehuset vil det bli skrevet ny erklæring. På den måten vil det være gitt på forhånd at du får en negativ vurdering hos lege, uten at du har noen anelse om det.

Kilde:

Lars Olav Skårberg

Tapte hukommelsen

Skadd av løsemidler

Notisblokken er det kjæreste hjelpemiddelet til Jan Arne Dammen (47). Hukommelsen til drammenseren er ødelagt av løsemidler.

Ved siden av store smerter som dempes av sterke medisiner, er det dårlig hukommelse som er det store handikappet til den tidligere verkstedarbeideren.

Ett av mange eksempler: 47 åringen fra Konnerud skulle til byen for å klippe seg. Men da han gikk av bussen kunne han ikke komme på hva han skulle. Vel hjemme spurte kona hvorfor han likevel ikke hadde klippet seg.

Etter hvert ble notisblokken redningen. Og når han kommer til avtalt intervju med Drammens Tidende tar han fram sine små notisblokker.

- I begynnelsen var jeg flau over hele tiden å notere, enten jeg satt på buss eller på kafé, men etter hvert sa jeg til meg selv at folk tror jeg er en travel og strukturert person som noterer meg ting, sier Jan Arne Dammen.

Merket for livet

For 16-17 år siden begynte kona og andre som sto Dammen nær å antyde at han var stadig trøtt, sov mye, var ukonsentrert, at han orket mindre enn før. Etter hvert gjorde det svært vondt i hele kroppen og han måtte kutte ut jobben. Det ble uføretrygd. Legene lette og lette for å finne årsaken til lidelsene. Men først i 1990 fikk han stilt diagnosen løsemiddel-

skade, en kronisk sykdom som skader hjernen og som det ikke er botemidler for. De fleste får sykdommen etter innånding av løsemidler, gjerne gjennom en årrekke.

- De første årene torde jeg knapt gå ut. Det eneste var en kjapp tur i skogen. Da tok jeg med meg hunden og smøg meg ut, minnes Jan Arne.

Smerter

Da smertene tiltok fikk 47-åringen smertebehandling både på Rikshospitalet og på daværende Buskerud sentralsykehus. Etter hvert ble det også intravenøst en gang i måneden. Jan Arne kan ikke få fullrost smerteklinikkene, både på Rikshospitalet og etter hvert også på Sykehuset Buskerud i Drammen.

- Uten medisiner ville jeg knapt ha holdt ut. Det har vært utrolig mørkt mange ganger. Har bare hatt lyst til å gi opp og mange ganger har jeg vært på nippet til å gi opp. Folk som ikke kjente meg kunne heller ikke forstå at jeg ikke kunne gjøre så mye, løsemiddelskade er jo et usynlig handikap, sier 47-åringen.

Kort tid etter diagnosen løsemiddelskade fikk han også diagnosen epilepsi, og i dag minnes han med vemod da han måtte gå på politistasjonen for å gi fra seg førerkortet.

I tillegg til mye medisiner fikk Jan Arne montert på seg elektro-

Nyttig redskap. Løsemiddelskadde og meget glemsomme Jan Arnes daglige og beste verktøy er blyanten og notisboken.

(Foto: Tore Sandberg)

der med nervestimulering, såkalt TNS. Støtene gis et par ganger daglig og er smertedempende.

Tenk positivt!

Jan Arne Dammen er i dag meget takknemlig for det foreningen for løsemiddelskadde har betydd for ham, og han anbefaler andre løsemiddelskadde om å søke hjelp og trøst der.

- Det er uhyre viktig å tvinge seg selv til å tenke positivt, prøve å gjøre best mulig ut av dagene, som kan være vonde nok i seg selv. Selv elsker han å reise på fotballkamper – og å gå på jakt. - Elgjakten er en meget kjær hobby. Har allerede begynt å glede meg til den. Uten borse, men med hund. Opplevelsene på jakten kan jeg leve på lenge etterpå, betror han.

Kilde:

Arne Eide

Helsejournalist

i Drammens Tidene

Reglene for trygd og arbeid

RTV informerer for dårlig

Så mange som 40% av de som er på trygd er ikke fremmed for tanken om å forlate pensjonisttilværelsen for godt. Men kun 27% er klar over den nye regelen om at de kan prøve seg i arbeidslivet i inntil tre år uten å måtte søke pensjon på nytt dersom de ikke lykkes.

Forskere ved NOVA gjennomførte en undersøkelse der de spurte et utvalg uførepensjonister om de kjente til de nye reglene som kom i 1997, og om de ønsket ytterligere informasjon. 65 prosent var interessert i informasjon om framtidige endringer i friinntekts-grensene, og 40 prosent var interessert i mer detaljert informasjon om og prøve seg i arbeidslivet i inntil tre år uten og miste rett til fortsatt pensjon.

Frafallet i undersøkelsen var i midlertidig stor, og forskerne advarer mot å vektlegge prosentandelen for mye.

Det viktigste poenget er at andelen som er interessert, er langt større enn andelen som kjenner reglene.

Dette gjelder særlig treårsregelen. Men også for fri beløpet er det viktig og merke seg at selv om bare 18 prosent av utvalget arbeidet ved siden av trygden, var 65 prosent interessert i fri beløpet. Det tyder på at mange er interessert i en tilleggsinntekt hvis forholdene legges til rette for det.

Interesse

Unge uførepensjonister er mer interessert enn eldre. Jo kortere tid man har vært ufør jo mindre førlighetsproblemer man har, jo større er interessen.

Uførepensjonister med ikke-europeiske morsmål er mindre kjent med fridbeløpsgrensen enn andre. Og det viser seg at menn er mer interessert enn kvinner. Menn jobber også oftere ved siden av pensjonen. Utdanning har derimot ingen effekt på interessen for informasjon.

Det er for tidlig å si om de mer liberale reglene vil få flere uførepensjonister til og arbeide ved siden av pensjonen, eller lokke flere til å forlate uførepensjonen helt. Men skal du benytte deg av de nye mulighetene, må du jo først og fremst vite om dem.

71 prosent visste at grensen for fribeløpet i dag er hevet til ett grunnbeløp. Fribeløpet er også bedre kjent enn treårsregelen.

Skriftlig informasjon

Særlig for treårsregelen tyder det på at dagens informasjonsinnsats er for dårlig. Det var få som sa de hadde fått skriftlig informasjon om treårsregelen.

Her var dagsaviser, radio, tv, venner og bekjente viktigere kilder. Den viktigste kilden for mer informasjon om treårsregelen må være de som allerede har pensjonen med arbeid.

I tillegg kommer yngre uførepensjonister og ikke-europeere.

Selv om treårsregelen ikke endres årlig, bør det vurderes å inkludere informasjon om denne regelen i det årlige skrivet om endringer i fribeløpet. I tillegg bør man oppgi telefonnumre til eksperter i RTV som kan svare på oppklarings-spørsmål.

Ikke gode nok

Avdelingsdirektør Ola Heen Strømmen medgir at de ikke har vært gode nok til å informere om treårsregelen.

IRTV er det laget en motivasjonsbrosjyre som tar for seg reglene som berører kombinasjonen trygd og arbeid. RTV er pålagt å arbeide for å reaktivisere flere uførepensjonister. Da holder det ikke bare med brosjyrer eller informasjon. I første omgang utløser informasjon at de som har lyst, restarbeidsevne og pågangsmot, kan komme i arbeid. Men for mange kreves det ekstra motivering.

Som vi vet har Aetat innkalt pensjonister under femti år til samtaler for på den måten å påvirke pensjonistene til å prøve seg i jobb.

Red.

Utvikler nytt diagnostiseringsutstyr

Yrkesmedisinsk avdeling ved Haukeland sykehus utvikle helt nytt utstyr for diagnostisering av isocyanatastma. Avdelingen samarbeider med partnere i Norge, USA og Canada.

Det nye diagnostiseringsutstyret bruker samme prinsipp som når man tester for bronkial hyperreaktivitet med metakolin; pasienten puster inn stadig økende konsentrasjoner for å se hvilket konsentrasjonsnivå som må til før lungefunksjonen faller.

- Forskjellen er at vi nå får en spesifikk isocyanat-test, sier Aasen, som samarbeider med Bergensfirmaet Prototech as, Medisinsk-teknisk avdeling ved Haukeland sykehus, samt partnere i Montreal og ved Yale-universitetet i New Haven, USA. I dag har Yrkesmedisinsk avdeling ved

Haukeland et spesialkammer for provokasjonstesting. Dette kan ikke brukes i særlig grad fordi man mangler personale. Det nye utstyret vil bestå av en beholder med maske som pasienten puster inn gjennom. Tanken er at dette skal brukes i kammeret for å hindre at isocyanater under testingen lekker ut til omgivelsene.

Også målinger av isocyanater i luften på arbeidsplassen er viktig. I dag finnes det bærbart utstyr som kan brukes til å måle høye konsentrasjoner. Skal man måle lavere konsentrasjoner og følge utviklingen over en viss tid, må det brukes spesialutstyr, og prøvene må sendes til Sverige. Disse målingene er basert på et prinsipp der bestemte mengder luft pumpes inn i en væskefylt beholder. Isocyanater reagerer med denne væsken, og man kan regne seg frem til konsentrasjonen i luften.

- Å kunne måle konsentrasjonen i luften på arbeidsplassen er også viktig for å vite hvor effektivt verneutstyret er. Man kan også få sikrere kunnskap om hvor mye isocyanater arbeidstakere har vært utsatt for. I forbindelse med sveising kan det for eksempel bli altfor høy isocyanat konsentrasjon i luften, sier Aasen.

Spesiallege Ebba Wergeland mener at manglende måleutstyr ikke er noen grunn til å vente med arbeidsmiljøtiltak. Hvis man håndterer isocyanat holdige produkter eller arbeider med polyuretanplast, er vernetiltak nødvendige. Effektive avtrekk og friskluftmasker bør brukes der det arbeides for eksempel med punktoppvarming av isocyanat holdige materialer.

*Kilde:
Dagens Medisin*

Yrkesskader • Pasientskader • Trafikkskader • Forsikringsaker

Hans A. Unneland

Haakon VII's gt 5, Postboks 1369 Vika, 0114 Oslo

unneland@brakhusdege.no

Tlf 23 23 90 90 Faks 22 83 60 60

Medlemsfordeler

Rabattavtale med oljeselskapene Esso, Statoil og hydro Texaco.

Ved å kontakte NHFs medlems-service på telefon 22 17 02 55 får du tilsendt søknadsskjema om kort for NHF-medlemmer hos disse oljeselskapene.

Statoil

25 øre per liter bensin og diesel på pumpepris direkte på faktura. 2% på smøringsolje, 15 øre på fyringsolje og parafin, 2% på leiebilpris, 2% på vask, 2% på kiosk og øvrige varer. Rabatt gis som Domino-poeng.

Hydro Texaco

30 øre per liter bensin på pumpepris.

Esso

30 øre per liter bensin på listepriis.

AVIS - Bilutleie

Avtale om leiebiltjenester mellom NHF og Avis bilutleie.

Avtalen gjelder person-, kombi- og varebiler og minibusser. AVIS har biler med automatgir (stasjonsvogn m/automatgir og m/håndgass). Det finnes bil med venstre pedal (kan monteres raskt av og på).

AVIS har 15 stk 9-seters kombibiler. De har løs rampe som følger med. I disse bilene kan en ta ut midterste seterad, og det er plass til en rullestol. Det er da 6 seter igjen.

Rabatt for NHF-medlemmer:

15% på AVIS lokaltilbud, week-end-, sesong- og månedstilbud. 25% på AVIS standardpriser.

Forsikringstilbud i Gjensidige

Norges Handikapforbund har forhandlet fram nye og meget gunstige forsikringsordninger i Gjensidige for

medlemmene. Vi mener avtalen, som trådte i kraft 1. mars 1998, gir det enkelte medlem store fordeler som man nå kan dra nytte av. I bunnen av avtalen ligger det politiske målet; å få til en livsforsikringsordning for mennesker med funksjonshemninger.

Livsforsikring

Vi er følgelig mest fornøyd med at funksjonshemmede gjennom en avtale med Gjensidige gis mulighet til å tegne en god livsforsikring for 1.200 kroner per år. Utbetalingsbeløpene varierer etter alder og risikoklasse.

Skadeforsikring

Norges Handikapforbund har også forhandlet fram betydelige rebatter for NHF-medlemmer på skadeforsikringer. Tilbudet omfatter alle ordinære private skadeforsikringer og gir prisrabatt fra 10 - 14 % avhengig av kundeforholdets varighet.

Medlemmer som allerede er kunde i Gjensidige vil automatisk få NHF-rabatten ved første hovedforfall etter 1. oktober 1998 hvis de melder fra om at de er medlemmer i NHF.

Ring Gjensidige gratis grønt nummer 800 40 019 for nærmere opplysninger og tilbud.

Medlemmer av Norges Handikapforbund har fått tilsendt brev og brosjyrer om forsikringsordningene.

Rabattavtale med Norges Automobil-Forbund (NAF)

NHF-medlemmer kan oppnå redusert medlemskontigent i NAF.

Hovedmedlemskap

- Inkluderer Veitjeneste
Inneholder alle kjente medlemsfordeler og inkluderer i tillegg NAF

Veitjeneste med 0 kroner i egenandel. Ordinær pris 625 kroner. Redusert kontigent 485 kroner.

Basisedlemskap

Inneholder alle kjente medlemsfordeler – unntatt Veitjenesten. Ordinær pris 420 kroner. Redusert kontigent 280 kroner.

Det finnes også andre medlemskategorier, kontakt NAF Medlemsinformasjon på 810 00 606 eller bruk Internett: www.naf.no.

«Norge på kryss og tvers» – Tilgjengelighetsguiden

I tilgjengelighetsguiden kan du velge blandt 1.050 reisemål i Norge. Guiden er med bruker- og lesevennlig, med tydelige symboler og tegn.

NHF-medlemmer får boka gratis, ved å henvende seg til Medlems-service. Boka er trykket i et opplag på 10.000, og er forbeholdt egne medlemmer. Den er ikke for salg.

«Fergesamband i Norge»

En oversikt over tilgjengelighet på fergesamband. Heftet er gratis for medlemmer i NHF. Kontakt medlems-service for tilsendelse av guiden.

Medlemskontigent må være betalt for å kunne benytte seg av NHFs medlemsfordeler!

Kontakt Medlems-service dersom du er medlem og få tilsendt nærmere informasjon.

Spørsmål?

Kontakt: Medlems-service på telefon 22 17 02 55 eller NHF, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo.

MED VILKEN RETT!

Med vilken rätt undanhöll ni meg kunskapen om mig själv?
Var det for at skydda mig fra den hemska sanningen att jag är
den jeg är?

Jag är inte rädd för att inte vara som du?
Varför är du redd?
Varför ska du låtsas som om jag kan samma saker som du?

Jag är inte rädd för att inte förstå
Det jag är rädd för, är att inte du skall förstå mig.

Jag är inte ledsen för att jag behøver længre tid än du för att
läre mig saker.
Jag är ledsen för att du blir arg på mig för det.

Jag kan acceptera att jag är som jag är.
Kan du?

Malin Widerlöv

Har du noe på hjertet – del det med andre!

Redaksjonen vil komme med en sterk oppfordring til alle lagene om å komme med stoff til Syndrom. Dette er en viktig del av et medlemsblad. Dette avspeiler aktiviteten rundt omkring i lokal-lagene og i de forskjellige deler av landet vårt.

I tidligere årganger av Syndrom var dette et fast innslag, dette vil vi prøve å få til igjen.

Klarer vi å lage et bra medlemsblad, får vi også få flere annonsører.

Dette igjen bidrar til å heve standarden på medlemsbladet vårt .

Håper de av dere som kan bidra, griper tak i dette og sender inn deres bidrag til redaksjonen.

Praktiske opplysninger:
Skriver dere innlegget på PC, send en diskett eller send det per epost. Innlegget kan også skrives for hånd.

Adresser:

Epost: frodegunstensen@c2i.net

Post: Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Faks: 71 26 50 82

PS! Så neste gang får vi håpe at vi kan takke enkelte for å ha bidratt med stoff til SYNDROM.

Fire ganger i året får du tilsendt bladet Syndrom

Blad nr. 1, kommer 30. mars

Blad nr. 2, kommer 30. juni

Blad nr. 3, kommer 30. september

Blad nr. 4, kommer 15. desember

Manusfrist for innlegg i bladet er fire uker før utgivelsesdato.

Dette er Landsforeningen for Løsemiddelskadde (LFFL)

Landsforeningen for Løsemiddelskadde vil prøve å hjelpe deg som er blitt skadet av løsemidler, eller tror du er blitt skadet. LFFL er også opptatt av den skaddes familie. LFFL er en landsomfattende forening med lokallag i de fleste fylker. LFFL er tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF), du blir automatisk medlem i NHF hvis du melder deg inn i LFFL.

Landsforeningens formål er å ivareta interessene for løsemiddelskadde og andre med varige arbeidsmiljøskader. LFFL skal videre arbeide for et bedre arbeidsmiljø, samt gjennom informasjon og opplysningsarbeid søke å forebygge kjemiske arbeidsmiljøskader. Initiativet til å stifte LFFL ble tatt av og styres av løsemiddelskadde selv.

Ja, jeg melder med inn i Landsforeningen for Løsemiddelskadde

Medlemskontingent per 1. januar 2002 er kr 270,-. For øvrige medlemmer som bor i samme husstand er medlemskontingenten kr 135,-.

Fyll ut skjemaet og send det til:

Landsforeningen for Løsemiddelskadde, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Navn _____

Adresse _____

Postnr./-sted _____ Fødselsår 19 _____

Løsemiddelskadd Pårørende Interessemedlem

Dato og underskrift _____

ASPOAS

- oppbevaringssystem for løsemidler, maling og brannfarlige væsker ol.

Skapet er utført i stål og er utstyrt med trykkløst ventilsystem, og fungerer således på samme måte som et trykkløst oppbevaringsanlegg for trykkløse væsker. Skapet er utstyrt med et trykkløst ventilsystem som sikrer sikkerhet og oppbevaring av løselige væsker i skapet. ASPOAS-systemet er utstyrt i tillegg til skapet med en trykkløst ventilsystem og trykkløst ventilsystem av høyeste kvalitet. Skapet er utstyrt med trykkløst ventilsystem og trykkløst ventilsystem av høyeste kvalitet. ASPOAS-systemet er utstyrt med trykkløst ventilsystem og trykkløst ventilsystem av høyeste kvalitet.

ASPO A.S, Postboks 5072, 4004 Stavanger Tlf: 99 15 35 37
Epost: aspoas@online.no Internett: www.aspoas.com

LFFL lokallag og kontaktpersoner

Østfold lag av LFFL

Leder Rolf Hansen

Carl Sibberns vei 7 A, 1598 Moss

Telefon: (p) 69 25 48 36

Oslo lag av LFFL

Leder Eldbjørg Juvik

Edv. Munchs vei 59, 1063 Oslo

Telefon: (p) 22 32 00 13

Akershus lag av LFFL

Leder Tor Ole Larsen

Fetveien 290, 1900 Fetsund

Telefon: (p) 63 88 44 98

Hedmark lag av LFFL

Leder Hermod Telebond

Parkveien 46, 2335 Stange

Telefon: (p) 62 57 17 11

Oppland lag av LFFL

Leder Tove Kalbakken

Austadfeltvn 130, 2838 Snertingdal

Telefon: (p) 61 18 32 99

Buskerud lag av LFFL

Leder Jan Arne Dammen

Revefaret 47, 3033 Drammen

Telefon: (p) 32 88 55 07

Mobil: 90 59 31 53

Epost: arnedamm@online.no

Vestfold lag av LFFL

Leder William Leonhardsen

Ferjegata 5, 3187 Horten

Telefon: (p) 33 04 42 10

Telemark lag av LFFL

Leder John André

Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien

Telefon: (p) 35 52 12 83

Aust-Agder lag av LFFL

Leder Jens Olav Solli

Gml. Sandvigsvei 21

4816 Kolbjørnsvik

Telefon: (p) 37 01 11 25

Mobil: 90 60 12 33

Vest-Agder lag av LFFL

Leder Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon: (p) 38 26 11 65

Rogaland lag av LFFL

Leder Jenny T. Hadland

Brekken, 4360 Varhaug

Telefon: (p) 51 43 06 25

Hordaland lag av LFFL

Leder Roald Fønnes

Øyjordsveien 71, 5038 Bergen

Telefon: (p) 55 33 09 30

Løsemiddelskadeforeninga i Møre og Romsdal

Leder Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon: (p) 71 26 50 82

Sør-Trøndelag lag av LFFL

Leder Reidar Stallvik

Postboks 4108 Valentinlyst

7450 Trondheim

Telefon: (p) 73 91 70 87

Nord-Trøndelag lag av LFFL

Leder Bjørg Ø. Mostad

Myraveien 6, 7710 Sparbu

Telefon: (p) 74 14 35 11

Nordland

Norges Handikapforbund

Nordland

Sjøgata 15, 8006 Bodø

Telefon: 75 50 80 08

Troms lag av LFFL

Leder Leif G. Morland

Venusveien 40, 9024 Tomasjord

Telefon: (p) 77 63 95 96

Internettadr.: www.mamut.com/troms

Finnmark

Norges Handikapforbund

Postboks 332, 9615 Hammerfest

Telefon: 78 41 70 88